

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΠΑΙΔΑΓ. ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Αριθ.

2,34

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΠΑΙΔΑΓ. ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Αριθ.

385

2,199

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Μ. ΣΑΡΡΟΥ

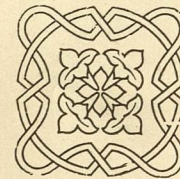
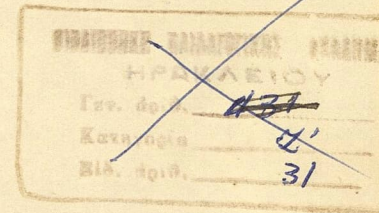
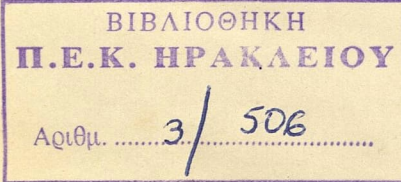
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ

Ο ΚΥΚΛΩΠΑΣ

ΤΟΥ ΕΥΡΙΠΙΔΗ

ΣΕ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥΣ ΣΤΙΧΟΥΣ

ΞΑΝΑΤΥΠΩΜΑ ΑΠΟ ΤΗ ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΑΘΗΝΑ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

1931

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ Μ. ΖΑΡΦΟΥ
ΔΗΜΟΤΙΚΟ Μ. ΖΑΡΦΟΥ

Ο ΚΥΚΛΩΠΑΣ

ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΗΝ

ΣΕ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥΣ ΣΤΙΧΟΥΣ

ΕΚΔΟΣΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΡΕΤΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΦΟΡΕΙΟΝ
Π.Ε.Κ. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ
Αριθ. 3 / 500

ΑΘΗΝΑ
ΒΙΒΛΙΟΦΟΡΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΡΕΤΙΑΣ

1991

ΠΡΟΣΟΧΗ

ΣΤΟΝ ΕΞΟΧΟ ΔΙΗΓΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟ

ΧΡΗΣΤΟ ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗ

ΑΡΧΑΙΑΣ ΑΓΑΠΗΣ ΕΝΘΥΜΗΜΑ

Δ. Μ. Σ.

ΥΠΟΘΕΣΗ

Ὁ Ὀδυσσεύς, γυρίζοντας στήν πατρίδα του Ἰθάκη μετά τὸ χαλασμό τῆς Τροίας ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας, περιπλανήθηκε ἀθελά του ἀπὸ τὴν τρικυμία τῆς θάλασσας μὲ τὸ καράβι του καὶ τὸν συντρόφους του στὰ κροιάλια τῆς Σικελίας, κοντὰ στὴν Αἶτνα, μπρὸς στὸ σπήλιο ποῦ κατοικοῦν ὁ πελώριος, γιγαντόσωμος καὶ τερατόμορφος Κύκλωπας Πολύφημος, γιὸς τοῦ θεοῦ τῆς θάλασσας Ποσειδῶνα.

Ἐκεῖ ὁ Ὀδυσσεύς βρῆκε τοὺς Σατύρους σκλάβους στὸν Κύκλωπα. Τοὺς ἔδωκε γλυκόπινα κρασί καὶ περίμενε νὰ λάβῃ γι' ἀντάλλαγμα ἀπ' αὐτοὺς γάλα, τυρὶ καὶ ἀρνιά γιὰ θροφή δική του καὶ τῶν συντρόφων του. Φτάνει ὁμως ξαφνικὰ ὁ Κύκλωπας Πολύφημος ἀπὸ τὸ κυνήγι καὶ ζητᾷ νὰ μάθῃ τί συμβαίνει στὴν κατοικία του. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν Σατύρων, ὁ ἀσχημομούρης γερο-Σιληνὸς τοῦ λέει πὼς ἔπιασε τὸν ξένο καὶ τοὺς συντρόφους του ποῦρθαν γιὰ νὰ τοὺς ληστέψουν. Ὁ Ὀδυσσεύς διαμαρτύρεται. Ὁ Κορυφαῖος τοῦ Χοροῦ τῶν Σατύρων δικαιολογεῖ τὸν Ὀδυσσεύ καὶ τοὺς συντρόφους του. Ὁ Κύκλωπας ἀρπάζει καὶ τρώγει δυὸ ἀπὸ τοὺς συντρόφους τοῦ Ὀδυσσεύ σκολεύοντας νὰ φάγῃ ὅλους μαζί μὲ τὸν Ὀδυσσεύ. Ὁ Ὀδυσσεύς ὁμως κατῶρθωσε νὰ τὸ μεθύσει καὶ νὰ τὸν τυφλώσῃ, κἄτσι φεύγει μὲ τὸ καράβι του, ἀφοῦ πῆρε μαζί του καὶ τὸν Σιληνὸ καὶ τοὺς Σατύρους, ποῦ πρὶν ξεπέσουν στὸν Κύκλωπα ἦταν ἀκόλουθοι τοῦ Βάκχου, θεοῦ τῆς κρασιοῦ καὶ τοῦ χαροκοπιοῦ.

Ἡ ὑπόθεση τοῦ ἀπολαυστικοῦ αὐτοῦ σατυρικοῦ δράματος — στὸ ὁποῖο συνταιριάζονται ἀστείότητες καὶ ἐλευθεροστομία μὲ τὴν τρομάρα καὶ τὴν παλληκαριά — εἶναι παρμένη ἀπὸ τὴν Ὀδύσεια τοῦ Ὀμήρου (I, 105 κέ). Ὁ Εὐριπίδης ἐπέσθεσε μόνον τὸ χορὸ τῶν αἰσχρολόγων Σατύρων καὶ τὴν ἐλευθεροστομία τοῦ γερο-Σιληνοῦ κέτοποθέτησε τὸ σκηνὴ τοῦ δράματος στὴ Σικελία.

Ὁ Κύκλωπας τοῦ Εὐριπίδη ἦταν τὸ μόνον σατυρικό δράμα ποῦ εἶχαμε, ὡς τὰ 1912. Τότε βρέθηκε σὲ πάπυρο τοῦ Ὁξυρύγχου τῆς Αἰγύπτου τὸ μεγαλύτερο μέρος ἄλλου ἀρχαίου σατυρικοῦ δράματος, τῶν *Ἰχνευτῶν* τοῦ Σοφοκλῆ, ἀπὸ 400 στίχους.

Ὁ Κύκλωπας θεωρεῖται ἀπὸ ἀρχαιότερα δράματα τοῦ Εὐριπίδη (425 π. Χ.); εἶναι ὁμοῦ ἀγνωστο ποιᾶς τραγικῆς τετραλογίας ἀποτελοῦσε μέρος.

(Σύντομες πληροφορίες γιὰ τὸ σατυρικό δράμα ἰδὲ στὴν «Εἰσαγωγή στὸ ἀρχαῖο δράμα» Δημ. Σάργου, Ἀθήνα, 1930, σ. 13—14.)

ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ

ΙΑΗΝΟΣ, γέροντας κακοφκιασμένοις ἀρχηγός τῶν Σατύρων.

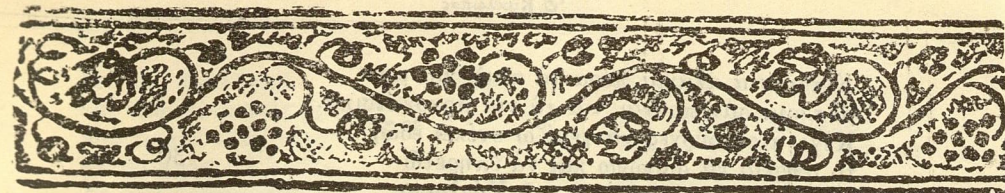
ΟΡΟΣΣΑΤΥΡΩΝ, ἀπὸ 15 πρόσωπα. Ἄπ' αὐτὰ ἓνας ὁ Κορυφαῖος καὶ δύο ὑπαρχηγοὶ (παραστάτες).

ΔΥΣΣΕΑΣ, ὁ περίφημος πολυμήχανος καὶ ἀντρεῖος ἥρωας τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου.

ΥΚΛΩΠΑΣ ΠΟΛΥΦΗΜΟΣ, γίγαντας μ' ἓνα μάτι, τερατόμορφος.

ὠφὰ πρόσωπα (ποῦ δὲ μιλοῦν): Οἱ σύντροφοὶ τοῦ Ὀδυσσεύ.

Ἡ σκηνὴ παρασταίνει ἓνα μεγάλο σπήλιο στὰ ριζὰ τοῦ βουνοῦ τῆς Αἴτνας, στὴ Σικελία. Ἰπλά ποτίστρες. Ἐμπρὸς μιὰ πλαγιά γεμάτη γλόη. Παραπέρα ἓνα ποταμάκι. Στὸ βάθος φαίνεται ἡ θάλασσα.

Ο ΚΥΚΛΩΠΑΣ

1. ΠΡΟΛΟΓΟΣ

[Ὁ Σιληνός, γέρος χοντρός καὶ φαλακρός, βγαίνει ἀπὸ τὴ σπηλιά, ντυμένος μ' ἓνα μαλλιασπάργανο μὲ οὐρὰ ἀλόγου καὶ κρατώντας στὸ χέρι ἓνα σιδερένιο δικράνι].

ΣΙΑΗΝΟΣ

Βάκχε, ἀπὸ σένα μύρια βάσανα τραβῶ
καὶ τώρα κι ὅταν ἤμουν νιὸς μὲ δύναμη.
Καὶ πρῶτ' ἀπὸ τὴν Ἥρα ὅταν τρελάθηκες
κι ἄφησες τὶς βουνήσιες Νύφες κέφυγες
ποῦ σ' εἶχαν ἀναθρέψει· καὶ τοὺς Γίγαντες
στερνὰ σὰν πολεμοῦσες, ποῦ ὑπερασπιστῆς
στάθηκα ἐγὼ δεξιὰ σου καὶ τοῦ Ἐγκέλαδου
μὲ τὸ κοντάρι τὴν ἀσπίδα τρύπησα
στὴ μέση καὶ τὸν σκότωσα.—Μὰ γιὰ νὰ ἰδῶ,
μήπως αὐτὸ ποῦ λέγω τῶναιρέυτηκα;
Ἦχι δὰ μὰ τὸ Δία, γιὰ τὸ τοῦ νεκροῦ
τὰ λάφυρα στὸ Βάκχον ἐγὼ τᾶδειξα.

5

Καὶ τώρα πὶὸ μεγάλο βάσανο τραβῶ.
Γιὰ τὸ ὅταν ὠργισμένη ἡ Ἥρα σοῦστειλε
Τυροηνοὺς κλέφτες νὰ σ' ἀρπάξουν καὶ μακριὰ
νὰ σὲ πουλήσουν, μόλις ἐγὼ ἰῶμαθα
στὸ πλοῖο μὲ τὰ παιδιά μου μπῆκα κέτρεξα
νὰ σὲ ζητήσω. Τὸ διπλὸ τιμόνι του
στὴν πρύμνη ἀδράχνω καὶ τὸ πλοῖο κυβερνῶ,
καὶ τὰ παιδιά μου στὰ κουπιὰ σὰν κάθησαν
τὴ γαλανὴ τὴ θάλασσα μὲ κύματα
τὴν ἀσπρισαν, ζητῶντας σέ, ἀφεντάκη μου.
Σὰ φτάσαμε ὅμως στὸ Μαλέα φύσηξε
στὸ σκάφος μας ἀέρας ἀνατολικὸς
καὶ στὸν Αἰτναῖικο βράχο ἐδῶ μᾶς ἔρριξε,
ποῦ σ' ἔρμα σπήλια κατοικοῦν οἱ Κύκλωπες,
μονόφταλμα παιδιά τοῦ θεοῦ τῆς θάλασσης,
οἱ ἀνθρωποφάγοι. Κένας τους μᾶς ἔπιασε
κεῖμεστε σκλάβοι μὲς στὴν κατοικία του.
Πολύφημο τὸν λέγουν τὸν ἀφέντη μας.
Κι ἀντὶ γιὰ βακχικὰ μας ξεφαντώματα
βόσκουμε τὰ κοπάδια τᾶγριου Κύκλωπα.

10

15

20

25

Κἔτσι στὰ πλάγια πέρα τὰ παιδάκια μου
 βόσκουν σὰν ποῦναι νιά τὰ νιά ἀρνοκάτσικα.
 Κἔγώ τις γοῦρνες νὰ γεμίζω στέκω ἐδῶ,
 τὸ σπήλιο νὰ σαρώνω καὶ νὰ ὑψηρεῖω
 στᾶνομα δεῖλνα τᾶθεου τοῦ Κύκλωπα.
 Καὶ τὴν ἄνάγκη, καθὼς πρόσταξε, μ' αὐτὴν
 τὴ σιδερένια σβάρνα νὰ σαρώσω ἐγὼ
 τὸ σπίτι, ὥστε τὸ σπήλιο νᾶναι καθαρὸ
 γιὰ νὰ δεχτοῦμε μέσα τὸν ἀφέντη μου
 τὸν Κύκλωπα ποὺ λείπει καὶ τὰ πρόβατα.

30

35

[Ἐξαφνα σταματάει, γυρίζει ἀριστερὰ καὶ βλέπει. Ἀκούεται θόρυβος μὲ τραγοῦδια].

Μὰ βλέπω τὰ παιδιά μου τὰ κοπάδια τους
 τὰ βόσκουν ἐδῶ πέρα. Τί εἶναι αὐτά, παιδιά;
 Αὐτὸς ὁ κρότος ἀπ' τὸ χοροπήδημα
 μήπως εἶν' ὅμοιος τώρα κι ὅταν ἄλλοτε
 τοῦ Βάκχου συνοδεῖα χεροκρατούμενοι
 στὸ σπίτι τῆς Ἀλθαίας ἐπηγαίνετε
 καμαρωμένοι, μὲ τραγοῦδια καὶ βιολιά;

40

[Μπαίνουν στὴν ὀρχήστρα 15 Σάτυροι μὲ τὰ κοπάδια καὶ τις φλογέρες τραγουδώντας καὶ χοροῦντας. Εἶναι γυμνοὶ φοροῦν μόνον ἓνα τράγινο δέρμα καὶ μιὰ ζώνη καθέννας ἀπὸ δέρμα γίδας. Τὸ τίς ζῶνες τους κρέμονται ἀλογουρὲς ὀπίσω, κέμπρὸς φαλλοί].

2. ΠΑΡΟΔΟΣ

Ο ΧΟΡΟΣ ΤΩΝ ΣΑΤΥΡΩΝ

Στροφή

[Σὲ μιὰ προβατῖνα ποὺ ξεμακραινέει]

Γέννα ἀπὸ καλὸν πατέρα,
 κι ἀπὸ μάνα εὐγενικιά,
 ποῦ μου τρέχεις στὰ γκρεμνά;
 Τάχα δὲν εἶν' ἐδῶ πέρα
 στρουγγα στὴν ἀπανεμιά
 καὶ χορτάρια τρυφερά;
 Τάχα δὲν κλωθογουρίζουν
 συντρεχούμενα νερά,
 ποὺ κοντὰ ἐδῶ στὴ σπηλιά
 τις ποτίστρες μας γεμίζουν;
 Δὲν ἀκοῦς τᾶρνια σου πιά
 πῶς βελάζουν θλιβερά;

45

ΕΝΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΣΑΤΥΡΟΥΣ

[κυνηγώντας ἓνα κριάρι ποὺ ἀργοπορεῖ]

Ψύτ! ἐκεῖ νὰ μὴν πᾶς!
 ψύτ! ἐδῶ δὲ βοσκᾶς
 στὴ δροσάτη πλαγιά;
 Θὰ σοῦ ρίξω λιθάρι,
 κερატένιο κριάρι.

50

Τώρα τράβα παρέκει
 πρὸς τοῦ Κύκλωπα πιά
 τοῦ ὀξωτάρη τὸ γρέκι.

ΧΟΡΟΣ

Ἀντιστροφή

[Σὲ μιὰ προβατῖνα ποὺ ἀργοβαδίζει]

Λῦσε τὰ σφιχτὰ μαστάρια
 καὶ προσθήλιασε τᾶρνια,
 ποὺ τᾶφήνεις μοναχά.
 Σὲ ζητοῦν τὰ βυζαστάρια,
 ποὺ κοιμοῦνται ὀλημερῆς
 καὶ πεινοῦν τᾶποβραδύς.
 Πότε τὰ χλωρὰ λιβάδια
 θὰ τᾶφήσης καὶ θαρθῆς,
 στὸ μαντρί σου νὰ βρεθῆς;
 Γύρνα πίσω στὰ ρημάδια,
 γύρνα μέσα στὶς σπηλιές,
 καὶ νᾶφήσης τις βοσκές.

55

60

Ἐπιδοὸς

Ἐδῶ δὲν εἶν' ὁ Βάκχος,
 δὲν εἶν' ἐδῶ χοροὶ
 καὶ Βάκχες θυροσφόρες,

δὲν εἶν' ἀλαλαγμοὶ
 καὶ τούμπανα στὶς βρούσες
 ποὺ τρέχει κροῦ νερό'
 ξανθὸ κρασί δὲ στάζει.
 Δὲ γλυκοτραγουδῶ
 στὴ Νῦσα μὲ τις Νύφες
 τραγοῦδια ἐρωτικά
 τοῦ Ἰακχου, ζητώντας
 τὴν Ἀφροδίτη πιά,
 ποὺ ἐκείνην κυνηγώντας
 πετοῦσα μιὰ φορὰ
 μὲ τις λευκοποδοῦσες
 τὶς Βάκχες μὲ χαρά.

65

70

Ἦ ποθητὲ μου Βάκχε,
 ποῦ μόνος περπατεῖς
 καὶ τὰ ξανθὰ μαλλιά σου
 τᾶνεμοκυματεῖς;
 Κἔγώ ὁ δικός σου λάτρης
 στὸν Κύκλωπα κοντὰ
 τὸ μονομάτη σκλάβος
 δουλεύω στανικά.
 Καὶ μὲ τὴν ἄθλια τούτη
 τραγόκαπα περνῶ
 καὶ τὴ δική σου ἀγάπη
 στεροῦμαι καὶ ζητῶ.

3. ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ Α'

[Ὁ Σιληνὸς βλέποντας πρὸς τὴ θάλασσα γυρίζει ξαφνικὰ πρὸς τοὺς Σατύρους]

ΣΙΛΗΝΟΣ

Παῖδια, σωπάτε, καὶ τοὺς δούλους κράξτε
 νὰ μπάσουν τὰ κοπάδια στὶς πετροσπηλιές.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Ἐμπρός! Ἄλλά, πατέρα, γιατί βιάζεσαι;

ΣΙΛΗΝΟΣ

Ἐλληνικὸ καρᾶβι βλέπω στὸ γιालὸ
 καὶ ναῦτες μ' ἓνα στρατηγὸ, ποὺ προχωροῦν
 σ' αὐτὸ τὸ σπήλιο· κρέμονται στοὺς σβέρκους των
 ἄδεια καλάθια καὶ λαγένια γιὰ νερό'
 τροφίμα θέλουν. Μαῦροι ξένοι! Ποιοὶ εἶν' αὐτοί;
 Δὲν ξέρουν τί εἶναι ὁ ἀφέντης μας Πολύφημος,
 σὰ μπῆκαν μέσα σ' ἀφιλόξενη σκεπή,
 κἔπεσαν στὰ σαγόνια—δυστυχία τους—
 τοῦ φοβεροῦ κι ἀνθρωποφάγου Κύκλωπα;
 Μὰ γιὰ σωπάτε, γιὰ νὰ μάθουμε ἀπὸ ποῦ
 στὸ βράχο αὐτοὶ τῆς Αἴτνας τώρα βρέθηκαν.

85

90

95

[Μπαίνει ἀπὸ τὰ δεξιά ὁ Ὀδυσσεύς. Ἔχει τὸ σπαθὶ του στὸ πλευρὸ κι ἀπὸ τὸν ὄμο του κρεμαῖται ἓνα ἀσπί κἔνα ποτήρι ἀπὸ τὸ λουρί του. Τὸν ἀκολουθοῦν οἱ σύντροφοί του μὲ λαγένια καὶ καλάθια κρεμασμένα ἀπὸ τὸ λαμό τους]

ΟΔΥΣΣΕΥΣ

Ξένοι, μᾶς λέτε ποῦ θὰ βροῦμ' ἐμεῖς ἐδῶ
 τρεχούμενο νερὸ νὰ σβήση ἢ δίψα μας,
 κι ἂν θέλετε κανέναν νὰ πουλήσετε
 θροφές στοὺς πεινασμένες ναῦτες;—Τί 'ναι αὐτό;
 Σὲ πολιτεία τοῦ Βάκχου μπήκαμε θαρρῶ.
 Βλέπω Σατύρων συνοδεῖα πρὸς τις σπηλιές.
 Καὶ πρῶτα χαιρετῶ τὸ γεροντότερο.

100

ΣΙΑΗΝΟΣ

Γεῖά σου, ξένε. Ποιός εἶσαι πές μας, κιὰπὸ ποῦ;

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Εἶμ' ὁ Ὀδυσσεύς ὁ Ἰθακήσιος, βασιλιάς τῶν Κεφαλλήνων.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Ξέρω αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο, ἀπὸ ροκάνι, τῆς γενιᾶς τοῦ Σίσυφου.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Ἐκεῖνος εἶμαι· ἀλλὰ νὰ μὴ κακολογεῖς. 105

ΣΙΑΗΝΟΣ

Κεῖδ' ὀ στή Σικελία ποῦθε ἀρμένισες;

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Ἄπο τῆς Τροίας τοὺς πολέμους ἔρχομαι.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Πῶς; δὲν ξέρεις τὸ δρόμο τῆς πατρίδας σου;

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Ἐδῶ ἀνεμοφουρτοῦνες μ' ἄρπαξαν μὲ βιά.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Κεῖσὺ ἔχεις ὅμοια, δόλιε, βάσανα μ' ἐμέ. 110

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Κεῖσὺ χωρὶς νὰ θέλεις ἔφτασες ἐδῶ;

ΣΙΑΗΝΟΣ

Ἦρθα τοῦ Βάκχου κυνηγώντας τοὺς ληστές.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Ποιός εἶν' αὐτὸς ὁ τόπος; Ποιοὶ τὸν κατοικοῦν;

ΣΙΑΗΝΟΣ

Ἦ Αἴτνα, ἡ πρώτη τοῦ νησιοῦ βουνοκορφή.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Καὶ ποῦν' τῆς χώρας τὰ καστροπυργώματα; 115

ΣΙΑΗΝΟΣ

Δὲν εἶναι, ξένε, δὲν ὑπάρχουν ἄνθρωποι.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Καὶ ποιοὶ σὶδὸν τόπο κατοικοῦν; ἢ τὰ θηριά;

ΣΙΑΗΝΟΣ

Κύκλωπες, ποὺ δὲν ἔχουν σπίτια, ἀλλὰ σπηλιές.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Ποιός τοὺς ὀρῖζει; Μήπως κυβερνᾷ ὁ λαός;

ΣΙΑΗΝΟΣ

Εἶναι βοσκοί· κανένα δὲν ἀκούει κανεῖς. 120

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Σπέρνουν στή γῆς ἀστάχνα; Μὲ τί τρόπο ζοῦν;

ΣΙΑΗΝΟΣ

Μὲ πρόβειο κρέας καὶ μὲ γάλα καὶ τυρί.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Ἔχουν πιοτὸ τοῦ Βάκχου, σταφυλιῶν ζουμί;

ΣΙΑΗΝΟΣ

Ἦχι· κῆτσι στή χώρα ζοῦν δίχως χορούς.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Εἶναι καλοὶ στοὺς ξένους καὶ φιλόξενοι; 125

ΣΙΑΗΝΟΣ

Γλυκύτατα τῶν ξένων λὲν τὰ κρέατα.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Τὶ λές; γυρεῦουν ἀνθρωποσφαχτη θροφή;

ΣΙΑΗΝΟΣ

Δὲν ἦρθ' ἐδῶ κανέναν ποὺ δὲ σφάχτηκε.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Καὶ ποῦναι τώρα ὁ Κύκλωπας; μὲς στή σπηλιά;

ΣΙΑΗΝΟΣ

Στὴν Αἴτνα πῆγε· κυνηγᾷ μὲ τὰ σκυλιά. 130

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Ξέρεις τι θέλω γιὰ νὰ φύγουμε ἀπὸ ἔδῳ;

ΣΙΑΗΝΟΣ

Δὲν ξέρω, μὰ τὰ πάντα κάνουμε γιὰ σέ.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Ψωμί νὰ μᾶς πουλήσης, ποὺ δὲν ἔχουμε.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Ἄλλο ἀπὸ κρέας, σοῦ εἶπα, ἐδῶ δὲ βρίσκεται.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Εἶναι κι αὐτὸ τῆς πείνας πιάσιμο γλυκό. 135

ΣΙΑΗΝΟΣ

Βρίσκεται καὶ γελάδας γάλα καὶ τυρί.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Βγάλ' τα' στὸ σκότος πούλημα δὲ γίνεται.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Κἔσὺ πόσο χρυσάφι θὰ πλερώσης; πές.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Ὅχι χρυσάφι, ἀλλὰ τοῦ Βάκχου τὸ πιτό.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Γεῖά σου, καλέμου, τὸ ποθοῦμε χρόνια αὐτό! 140

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Μοῦ τῷδ' ὄκ' ἕνα θεοπαῖδι, ὁ Μάρωνας.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Ποῦ ἐγὼ στήν ἀγκαλιά μου τὸν ἀνάθρεψα;

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Ὁ γιὸς τοῦ Βάκχου, νὰ σοῦ πῶ, καλύτερα.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Στὸ πλοῖο τῶχεις, ἢ μαζί σου τῶφες;

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Μέσα σ' αὐτὸ τὰσκι ποῦ βλέπεις, γέροντα. 145

ΣΙΑΗΝΟΣ

Μὰ δὲ γεμίζει αὐτὸ μηδὲ τὸ στόμα μου.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Ναί· τὸ κρασί ποῦ βγαίνει γίνεται διπλό.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Καλὴν αἶμα ἢ βρύση ποῦ μοῦ λὲς κευχάριστη.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Θέλεις νὰ δοκιμάσης πρῶτα ἀγνὸ κρασί;

ΣΙΑΗΝΟΣ

Σωστά· ἀφοῦ φέρνει ἢ δοκιμὴ τὴν ἀγορά. 150

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Σέρνω καὶ μιὰ ποτήρι με τὰσκι μαζί.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Γέμισ' τὴν, πίνοντάς το νὰ τὸ θυμηθῶ.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

[Λύνει τὸ λαιμὸ τὰσκιου, γεμίζει τὸ ποτήρι καὶ τὸ φέρνει στὴ μύτη τοῦ Σιληνοῦ]

Νά.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Μῶρε τί' ναι τοῦτο; Τί εὐωδιά εἶν' αὐτή;

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Τὴν εἶδες;

ΣΙΑΗΝΟΣ

Ὅχι μὰ τὸ Δία, μυρίζουμαι.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

[Δίνοντάς του τὸ ποτήρι στὸ χέρι]

Γέψου, με λόγια μόνον νὰ μὴν τὸ παινᾶς, 155

ΣΙΑΗΝΟΣ

[Ἐδειαίνει τὸ ποτήρι καὶ χοροπηδᾷ]

Χοῦ! νὰ χορέψω ὁ Βάκχος με παρακινεῖ.
Τραλαλά!

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Λοιπὸν καλὰ σοῦ βρόντησε τὸ λάρυγγα;

ΣΙΑΗΝΟΣ

Τόσο ποῦ μῶχει φτάσει μες στὰκρόνυχα.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Μαζὶ με τοῦτο θὰ σοῦ δώσω κιθβολα. 160

ΣΙΑΗΝΟΣ

Μόνον τὰσκι νὰδειαίσης· ἄφσε τὰ ὄβολα.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Λοιπὸν τυριά ἢ ἀρνάμια νὰ μᾶς φέρετε.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Μετὰ χαρᾶς, καὶ ὁ ἀφέντης ἄς κουρεύεται.
Μὲ πᾶνει τρέλα γιὰ μιὰ κούπα, ποῦ γι' αὐτὴ 165
δίνω ὅλων τῶν Κυκλώπων τὰ βοσκήματα·
καὶ ἀπὸ τὸν Ἄσπρο βράχο στὸ γιαλὸ πηδῶ,
φτάνει μονάχα νὰ μεθύσω μιὰ φορὰ
καὶ ρίξω τῶν φρυδιῶν μου τὸ κατσούφιασμα,
Τρελὸς εἶν' ὅποιος δὲν εὐφραίνεται στὸ πιεῖ.

[Μὲ μιὰ χειρονομία ἄσεμνη]

Μ' αὐτὸ μπορεῖς καὶ νὰ σηκῶνης τοῦτ' ὀρθό,
καὶ τὸ βυζὶ νὰδράχνης, καὶ τὸ φουντωτὸ 170
λιβάδι νὰ τὸ ψάχνης με τὰ χέρια σου,
καὶ νὰ χορεύης καὶ τίς πίκρες νὰ ξεχνᾶς.
Λοιπὸν δὲ θάγοράσω ἐγὼ τέτοιο πιτό,
στάνάθεμα σὰ στείλω τὴ χοντρογνωμῖα
καὶ τὸ μονὸ τὸ μάτι τᾶγριου Κύκλωπα;

[Μπαίνει στὴ σπηλιὰ]

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Ἄκου Ὀδυσσεά· θὰ σοῦ ποῦμε κάτι τί. 175

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Σὰ φίλοι σ' ἕνα φίλο βέβαια φέρνεστε.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Τὴν Τροία καὶ τὴν Ἑλένη ἔσεῖς τίς πήρατε;

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Κι ὄλο τὸ σπίτι τοῦ Προιάμου ἀρπάξαμε.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Κι ὅταν τὴ νέα ἐλάβετε στὰ χέρια σας,
δὲν τὴν δουλέψατε ὄλοι ἔσεῖς μὲ τὴ σειρά, 180

ποὺ εὐχαριστιέται ἀλλάζοντας ἄντρες πολλοὺς;

Τὴν ἄπιστη, ποὺ ξεμυαλιστὴ βλέποντας

σ' ἑνὸς ἀντρὸς τὰ σκέλη παρδαλὰ βρακιά,
καὶ γύρα στὸ λαιμὸ του τραχηλιά χρυσή, 185

κ' ἴσιο ἀνθρωπάκι ἀρνήθη, τὸ Μενέλαο.

Τῶν γυναικῶν τὸ γένος νὰ μὴ φύτρωνε
ποτὲ στὴ γῆς—παρὰ μονάχα ὅσο γιὰ μέ!

[Βγαίνει ἀπὸ τὴ σπηλιὰ ὁ Σιληνὸς μ' ἀρνιά καὶ τυριά]

ΣΙΛΗΝΟΣ

Νά, τὰ θρεφτάρια τῶν βοσκῶν, ποῦναι γιὰ σᾶς,
ἀφέντη μου Ὀδυσσεά, διαλεγμένα ἀρνιά, 190

κι' ἀπὸ πηγμένο γάλα περισσὰ τυριά.

Πάρτε τα καὶ φευγάτε ἀμέσως, δίνοντας
τὸ βακχικὸ σ' ἔμένα σταφυλόζουμο!

[Ρίχνοντας μιὰ ματιὰ στὸ ἔμπασμα τῆς σπηλιᾶς]

Πωπῶ! Νά, φτάνει ὁ Κύκλωπας. Τί κάνουμε;

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Χαθῆκαμε πιά, γέρο. Ποῦ νὰ φύγουμε;

ΣΙΛΗΝΟΣ

Μὲς στὴ σπηλιὰ μπορεῖτε νὰ ξεφύγετε. 195

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Ἄσκημα λές, νὰ μποῦμε μὲς στὰ δίχτυα του.

ΣΙΛΗΝΟΣ

Ἄσκημα λές, νὰ μποῦμε μὲς στὰ δίχτυα του.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Δὲ γίνεται. Κὴ Τροία θάναστέναζε,
ἂν θὰ κρυφτοῦμε ἐμεῖς ἀπὸ ἕναν ἄνθρωπο,

ἔνῳ πολλὲς φορὲς μὲ τὴν ἀσπίδα μου

μπαρὸς σὲ μυριάδες Φρύγες ἀντιστάθηκα. 200

Μὰ ἂν πρέπει νὰ χαθοῦμε, θὰ πεθάνουμε

μὲ τὴν τιμὴ μας, πάλι κι ἂν θὰ ζήσουμε,

τὴν πρωτινὴ μας δόξα θὰ φυλάξουμε.

[Οἱ Σάτυροι ἀρχίζουν νὰ πηδοῦν στὴν ὀρχήστρα. Σ' αὐτὸ τὸ ἀναμεταξὺ παρουσιάζεται ἀπὸ ἄριστερὰ ἕνας πελώριος ἄνθρωπος μὲ γένεια, κρατῶντας στὸ χέρι μιὰ μαγκούρα. Τὸν ἀκολουθοῦν κυλιά. Σταματᾶει μὲ ἀπορία καὶ λέει στοὺς Σάτυρους:]

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Στάσου νὰ ἰδῶ, τί τρέχει; Τί μου κάθεστε;
Χαροκοπᾶτε; Ὁ Βάκχος δὲ θὰ φτάση ἐδῶ.

Χαλκωματένια κρόταλα δὲν εἶν' ἐδῶ
καὶ τουμπανοχτυπήματα. Τὶ γίνονται 205

στὰ σπήλια τὰ νιογέννητα βλαστάρια μου;

Βυζαίνουν τὰ μαστάρια τῶν μανάδων τους

καὶ τρέχουν στὰ πλευρά τους; Γάλα ἀρμέξατε

καὶ μὲ τυρὶ ἐγεμίσετε τὰ βούρλινα

τὰ τυροβόλια; Πῶς; Τί λέτε; Γλήγορα

κάποιος θὰ χύση δάκρυα, σὰν ξυλοδαρθῆ. 210

Ἄπάνω, κι ὄχι κάτω νὰ κοιτάζετε!

[Ἄλλοι οἱ Σάτυροι μαζί σηκώνουν πρὸς τὸν οὐρανὸ τὰ κεφάλια τους]

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Νά, πρὸς τὸ Δία τὰ κεφάλια ὑψώνουμε,
καὶ τᾶστρα βλέπω καὶ τ' Ἀλετροπόδαρο.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Τὸ γιῶμα μου ἐτοιμάστηκε;

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Σὲ καρτερεῖ. 215

Τὸν καταπιόνα μόνον νάχεις ἔτοιμο.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Μὲ γάλα τίς καρδάρεις τίς γεμίσατε;

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Πιθάρι ἀκέραιο, ἂν θέλεις, ἤμπορεῖς νὰ πιῆς.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Ἄγελαδίσιο, ἢ πρόβειο, ἢ ἀνακατωτό;

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Ἄπ' ὅ,τι θέλεις, φτάνει ἐμὲ μὴν καταπιῆς.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Ἄσκημα λές, νὰ μπορεῖ νὰ μὲ σκοτώσετε, 220

χοροπηδώντας μέσα στὴν κοιλιὰ μου ἔσεῖς.

(Ἄξαφνα γυρίζοντας βλέπει τοὺς Ἕλληνες κοντὰ στὸ σπήλιο)

Μπᾶ! τί εἶν' αὐτοὶ ποὺ βλέπω στὰ μαντιρῶν κοντὰ;

Ληστὲς ἢ κλέφτες πλάκωσαν στὸν τόπο μας;

Βλέπω τᾶρνιά παρμένα ἀπὸ τὰ σπήλια μου,

ποὺ στὸ κορμί τους τᾶδεσαν μὲ λυγαριές, 225

καὶ τυροβόλια ἀνάσμιχτα, κι ἀπὸ κοντὰ

ὁ φαλακρὸς ὁ γέρος, ποῦν' τὰ μοῦτρα του

ἀπ' τὸ δαρμὸ πρισμένα.

ΣΙΛΗΝΟΣ

(Προχωρεῖ μπουτσοκλαίοντας)

Ἄλιμονο σ' ἐμέ,

ἀπὸ τὸ ξύλο ὁ δύστηχος θεομάθηκα.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Ποῖός στο κεφάλι, γέρο, σουῖδωκε γροθιές ;

ΣΙΑΗΝΟΣ

Τοῦτοι, πού νά σέ κλέψουν δέν τοὺς ἄφησα. 230

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Δέν ἤξεραν πὼς εἶμαι θεὸς καὶ θεῶν παιδί ;

ΣΙΑΗΝΟΣ

Τοὺς τά εἶπα ἐγώ, μὰ ἐκεῖνοι σοῦ ἄρπαζαν τὸ βιό,
κἔτρωγαν τὸ τυρί σου, ἐνῶ τοὺς μπόδιζα,
κἔσουφρωναν τᾶρνια σου, καὶ φοβέριζαν 235
πὼς θὰ σέ δέσουν μ' ἓνα τρίπηχο σχοινί,
κιάπο τὴ μέση τᾶφαλοῦ σου στανικῶς
θὰ σοῦ θερίσουν τάντερα, τὴ ράχη σου
θὰ τὴν ἀποστραγγίσουν μὲ τὸ βούρδουλα·
κιάφοῦ δεμένον μὲς στὸ πλοῖο σὲ ρίξουν πιά,
σὲ κάποιον θὰ σὲ δώσουν σκλάβο, νὰ γυρνᾷς 240
τὸ μῦλο ἢ καὶ νὰ βγάζης πέτρες μὲ λοστό.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Ἄλῃθεια ; Τρέξε γρήγορα κὶ ἀκόνισε
γιὰ κόψιμο μαχαίρια, βάλε μιὰ ἀγκαλιὰ
μεγάλια ξύλα κὶ ἀναπέ τα. Θὰ σφαχτοῦν
εὐθύς, νὰ μοῦ παραγεμίσουν τὴν κοιλιὰ : 245
ἄλλους θὰ φάω ζεστοὺς ἀπὸ τὰ κάρβουνα
κὶ ἄλλους βραστοὺς στὸ λέβητα καὶ μαλακοῦς.
Φαγιά ἀπὸ κρέας ἀγοριμῶν βαρέθηκα·
χόρτασα λάφια καὶ λιοντάρια τρώγοντας,
κἔχω καιρὸ νὰ φάγω σάρκα ἀνθρώπινη.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Ἄπὸ τὰ ἴδια καὶ τὰ ἴδια, ἀφέντη μου, 250
πὸ νόστιμα εἶναι τὰ καινούργια βέβαια.
Κεῖναι καιρὸς πού ξένοι ἐδῶ δὲ φάνηκαν.

ΟΛΥΣΣΕΑΣ

Ἄκου κἔμᾳς τοὺς ξένους τώρα, Κύκλωπα!
Ἔμεῖς, ψωμί ζητώντας νᾶγοράσουμε,
ἤρθαμε στίς σπηλιές σου ἀπ' τὸ καράβι μας. 255
Κὶ αὐτὸς ἐδῶ τᾶρνια σου μᾶς τὰ πούλησε
γιὰ ἓνα καυκὶ κρασί· σὰν τόπιε, τᾶδωκε,
θέλοντας, ὄχι μὲ τὴ βιά, κιαὐτὸς κἔμεις.
Κὶ ἀπ' ὅσα λέει δέν εἶναι τίποτε σωστό,
γιατὶ τὸ βιό σου ἐπιᾶστη νὰ πουλῇ κρυφά. 260

ΣΙΑΗΝΟΣ

Ἐγώ ; πού νὰ χαθῆς !

ΟΛΥΣΣΕΑΣ

Ἄν λέγω ψέματα

ΣΙΑΗΝΟΣ

[Πέφτοντας στὰ γόνατα τοῦ Κύκλωπα]

Μὰ τὸ γονιό σου Ποσειδῶνα, ὦ Κύκλωπα,
μὰ τὸ Νηρέα καὶ τὸ μέγα Τρίτωνα,
μὰ τοῦ Νηρέα τίς κόρες καὶ τὴν Καλυψώ,
μὰ τοῦ γαλοῦ τὰ ψάρια καὶ τὰ κύματα, 265
καλό μου Κυκλωπάκι, κὶ ἀφεντάκι μου,
σ' ὀρκίζομαι, τὸ βιό σου ἐγὼ δέν πούλησα
ποτέ στοὺς ξένους· εἶδὲ μὴ κακὴν κακῶς

[Δείχνοντας τοὺς Σατύρους]

νὰ χάσω τὰ παιδιὰ μου, πού τὰ λαχταρῶ.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Ἐοῦ νὰ πάθης ! Σ' εἶδα ἐγὼ πού πούλαγες 270
τὰ πράματα στοὺς ξένους· κὶ ἂν λέω ψέματα, —
νὰ χάσω τὸ γονιό μου ! Οἱ ξένοι αὐτοὶ δέν φταῖν.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Ψέματα λέτε. Ἐγὼ κὶ ἀπ' τὸ Ραδάμανθη
σ' αὐτὸν πιστεύω πλειότερο καὶ τὸν θαρρῶ
πὸ δίκιο. Θέλω, ξένοι, νὰ ρωτήσω ἐσᾶς : 275
ἀπὸ ποιοῦ μέρους ἤρθατε ; κὶ ὁ τόπος σας
ποῖός εἶναι ; καὶ ποιά χώρα σᾶς ἀνάθρειψε ;

ΟΛΥΣΣΕΑΣ

Μὲς στὴν Ἰθάκη γεννηθήκαμε· ἤρθαμε
ἀπὸ τὴν Τροία σὰν τὴν καταστρέψαμε,
ξεπροοντισμένοι, Κύκλωπα, στὸν τόπο σου,
ἀπὸ τίς ἄγριες τρικυμιές τῆς θάλασσης.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Ἄλῃθεια, ἐσεῖς στὴν Τροία, ἐκεῖ στὸ Σκάμαντρο, 280
ἔχετε πάγει νὰ τὴν τιμωρήσετε,
γιὰ τῆς Ἑλένης τῆς κακῆς τὴν ἄρπαγή ;

ΟΛΥΣΣΕΑΣ

Ἐμεῖς, πού τέτοιο ἀγῶνα πέρα βγάλαμε.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Ντροπή, πού μὲ καράβια ἐξεκινήσατε
γιὰ μιὰ γυναῖκα μὲς στὴ χώρα τῶν Φρυγῶν !

ΟΛΥΣΣΕΑΣ

Δὲ φταίει κανένας· ἦταν θέλημα θεοῦ. 285
Μὰ ἐμεῖς, τοῦ θεοῦ τῆς θάλασσης ἀρχοντογιέ,
παρακαλοῦμε καὶ σοῦ λέμε ἐλεύτερα :
μὰ πύρθαμε σὰ φίλοι μὲς στὰ σπήλια σου,
μὴ θέλεις νὰ μᾶς σφάξης κὶ ἄνομη θροφή
μᾶς ρίξης, ἀρχοντά μου, στὰ σαγόνια σου !
Ἐμεῖς μ' ἀγῶνα τοῦ πατρὸς σου τοὺς ναοὺς 290
στὰ βάρη τῆς Ἑλλάδας τοῦ φυλάξαμε.

Μένει ὁ ἱερὸς λιμένας του στὸ Ταίναρο
 ἄγγιχτος, καὶ στίς ἄκρες τοῦ Μαλιᾶ οἱ σπηλιές.
 Μένει στὸ Σούνιο ἀκέρια ἢ ἀργυρόπειρα
 τῆς θείας Ἀθηνᾶς, καὶ στακρωτήριον
 τοῦ Γαιρεστοῦ προβάλλουν οἱ καταφυγές. 295
 Δὲ δώσαμε στοὺς Φρύγες γῆς Ἑλληνική,
 ποὺ θὰ ἦταν πιά δυσκολοβίασταχη ντροπή.
 Σ' αὐτὰ κέσθ' ἔχεις μέρος, γιατί κάθεσαι
 σταπόμακρα τὰ βάρη γῆς Ἑλληνικῆς,
 κάτω ἀπ' τῆς Αἴτνας τοὺς φλογόσταχτους γκρεμούς.

[Ὁ Κύκλωπας κουνεῖ τὸ κεφάλι του]

Κεῖν' ἕνας νόμος στοὺς θνητοὺς — ἂν δέ μ' ἀκοῦς —
 νὰ δέχεσαι τοὺς ναυαγοὺς τῆς θάλασσης,
 καὶ νὰ τοὺς ντύνεις καὶ νὰ τοὺς φιλοξενεῖς, 300
 καὶ ὄχι σαγόνια νὰ γεμίσης καὶ κοιλιά,
 μπήγοντας τὰ κορμιά τους σὲ βοῖδόσουβλες.
 Φτάνει ὅσο ἡ Τροία τὴν Ἑλλάδα ρήμαξε,
 σὰ ρούφηξε τὸ αἶμα τόσων τῆς παιδιῶν
 κονταροσκοτωμένων, καὶ ἄφησε πολλὰς 305
 γυναῖκες δίχως ἄντρες, γριὲς χωρὶς παιδιά,
 καὶ πατεράδες γέροντες, ποὺ τοὺς χάλασε.
 Κι ἂν ἐσὺ ψήσης ὅσους μένουν καὶ τοὺς φᾶς,
 ποῦ πιά νὰ πάη κανένας; Κύκλωπα, ἄκου με:
 τοῦ σαγονιοῦ σου πάψε τὴν ἀχορταγιά, 310
 προτίμησε τὸ δίκιο καὶ ὄχι τᾶδικο:
 γιατί πολλοὺς τοὺς ἔβλαψαν κέρδη κακά.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Θέλω κέγὼ μιὰ συμβουλή γιὰ νὰ σοῦ πῶ:
 χαμπιά νὰ μὴν τοῦ ἀφήσης ἀπ' τὸ κρέας του'
 κιᾶν θὰ δαγκάσης, Κύκλωπα, τὴ γλῶσσα του,
 ξύπνιος θὰ γένης καὶ πολυλογώτατος. 315

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

[Στὸν Ὀδυσσεά]

Ὁ πλοῦτος εἶναι, ἀντρούλη, τῶν σοφῶν ὁ θεός,
 κεῖναι ὅλα τᾶλλα λόγια παχιά κιδμορφα.
 Ὅσο γιὰ τὰ κρογιαλία, ποὺ ὁ πατέρας μου
 ἔχει ναοὺς, ἀδιαφορῶ. Τί μοῦ τὰ λές;
 Τοῦ Δία δὲ φοβᾶμαι ἐγὼ τὸν κεραυνό, 320
 μήτε τὸ ξέρω ἂν εἶναι θεὸς ἀνώτερος
 ὁ Δίας ἀπὸ μένα. Δὲ μὲ μέλει πιά.
 Κι ἄκουσε γιὰ ποῖδ' λόγο δέ με μέλει κᾶν.
 Ὅταν ἐκεῖνος ρίχνει ἀπὸ ψηλὰ βροχή,
 ἔχω σ' αὐτὸν τὸ βράχο ἐγὼ στεγνὲς σκεπές,
 καὶ τρώγοντας ψητὸ μοσκάρι ἢ τοῦ βουνοῦ 325
 κανέν' ἀγρίμι, καὶ ἀπὸ πάνω πίνοντας
 ἕνα καρδάρι γάλα, πέφτω ἀνάσκελα,
 μὲ καλοποτισμένη τὴν κοιλάρα μου,
 καὶ ἀπὸ τὸν πισινό μου ρίχνω χτυπαριές

καὶ ἀντιβροντῶ στοῦ Δία τίς βροντὲς κέγὼ.
 Κι ὅταν τὸ χιόνι ρίχνει ὁ θρακικὸς βοριάς,
 ντυοῦμαι θεριῶν τομάρια, ἀνάφτω τὴ φωτιά, — 330
 καὶ γιὰ τὸ χιόνι δὲ μὲ μέλει τίποτε.

Κῆ γῆ ἀπ' ἀνάγκη, θέλοντας μὴ θέλοντας,
 γεννώντας χλόη παχαίνει τὰ θερεψάρια μου,
 ποὺ δὲν τὰ θυσιάζω σὲ κανένα ἐγὼ,
 παρὰ στὸν ἑαυτό μου — καὶ ὄχι σὲ θεοὺς —
 καὶ στὴν κοιλιά μου αὐτὴν τὴν πιδ' τρανὴ θεά. 335

Γιατὶ γι' ἀνθρώπους γνωστικούς, Δίας θὰ πῆ
 νὰ καλοπίνης κάθε μέρα καὶ νὰ τρώς
 καὶ νὰ μὴν ἔχεις λύπη στὴν καρδιά ποτέ.
 Ὅσο γιὰ κείνους, ποὺ τοὺς νόμους ἔβαλαν
 γιὰ νὰ στολίσουν τῶν ἀνθρώπων τὴ ζωή,
 κακὸ χαμὸν ἄς ἔχουν. Δὲ θὰ πάψω ἐγὼ 340
 νὰ εὐφραίνω τὴν ψυχὴ μου — τρώγοντας κέσθ'.
 Καὶ γιὰ φιλοξενία θὰ σοῦ δώσω πιά —
 γιὰ νὰ μὴν ἔχω κατηγορία ἐγὼ καμιά —
 φωτιά, κι αὐτὸ τὸ πατρικό μου — τὸ νερό,

[δείχνοντας τὸ ρυάκι]

καὶ τὸ λεβέτι, ποὺ θὰ σοῦ καλοδεχτῆ
 τίς σάρκες σου κομματιασμένες βράζοντας.
 Μπᾶτε λοιπόν' σταθίητε γύρω στὸ βωμὸ 345

[Δείχνοντας τὴν κοιλιά του]

τοῦ θεοῦ τῆς μάντρας, καὶ καλοδειπνᾶτε με.

[Τοὺς ἀμπώχνει μέσα στὴ σπηλιά]

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

[Ἐνῶ τοὺς σέρνουν μέσα]

Ἀλίμονο! ποὺ ξέφυγα τὰ βάρη
 τῆς Τροίας καὶ τῆς θάλασσης καὶ ἄραξα πιά
 σὲ θέλημα κακούργου καὶ σκληρῆ καρδιά.
 Παλλάδα, δέσποινά μου, θεὰ Διογέννητη, 350
 βόηθα με τώρα τώρα γιατί βρίσκουμαι

σὲ πάθια ἀπὸ τὴν Τροία πιδ' χειρότερα
 καὶ ἀπαναθιδ' στὸν κίνδυνον. Δία, κέσθ',
 τῶν ξένων ὁ προστάτης, ὅπου κάθεσαι
 μὲς στὰ λαμπρὰ ἀστροτόπια, ἰδὲ τί γίνεται!
 καὶ ἂν δὲν τὰ βλέπεις, σὲ πιστεύουν ἄδικα
 γιὰ θεὸ Δία, μὰ δὲν εἶσαι τίποτε. 355

[Μπαίνει μὲ τοὺς συντρόφους του στὴ σπηλιά]

4. ΣΤΑΣΙΜΟ Α'

ΧΟΡΟΣ

Στροφή

Κύκλωπα, γιὰ τέντωσέ το
 τὸ πλατύ σου τὸ λαυρῆγι·

γιατὶ σῶχουμε ἐτοιμάσει —
 καὶ ψημένα καὶ βραστά
 καὶ ἀπὸ τὴν φωτιά ζεστά —
 νὰ γευτῆς νὰ ροκανίσῃς

καὶ νὰ καλογοιωματίσης,
τὴν κοιλιὰ σου νὰ γεμίσης
ἅπ' τῶν ξένων σου τίς σάρκες,
ξαπλωμένος μιὰ χαρὰ
στὴν πυκνόμαλλη τραγιά. 360

γεί τὰχα σὰ νὰ τοῦ δίνει ὁ Κύκλωπας κομ-
σάρκας]

Μὴ μου δίνεις, κράτησέ τα·
στῆς μαούνας σου τὰμπάρι
μόνος σου κατέβασέ τα!
Νὰ μὴ βλέπω αὐτὸ τὸ σπήλιο,
νὰ μὴ βλέπω τίς θυσίες 365
τίς παράνομες ποὺ κάνει
μέσα ὁ Κύκλωπας τῆς Αἴτνας,
ποὺ τῶν ξένων τὰ ψαχνὰ
καταπίνει μὲ χαρὰ.

Ἄντιστροφή

* Ἀσπλαχνος, καταραμένη,

εἶν' αὐτὸς ποὺ θυσιάζει 370
ὄσους ξένους ἄθελά τους
ἔρχονται ἱκετευτικά
στοῦ σπιτιοῦ του τῆ γωνιά,
καὶ τίς σάρκες των βρασμένες
λαίμαργα καταχωνιάζει
καὶ μὲ τᾶγρια του τὰ δόντια
τὰ κριάσια κομματιάζει
καὶ τὰ τρώει ροκτανιστά,
ἀπὸ τὰ κάρβουνα ζεστά. 374

(Μὴ μου δίνεις, κράτησέ τα·
στῆς μαούνας σου τὰμπάρι,
μόνος σου κατέβασέ τα!
Νὰ μὴ βλέπω αὐτὸ τὸ σπήλιο,
νὰ μὴ βλέπω τίς θυσίες
τίς παράνομες, ποὺ κάνει
μέσα ὁ Κύκλωπας τῆς Αἴτνας,
ποὺ τῶν ξένων τὰ ψαχνὰ
καταπίνει μὲ χαρὰ).

5. ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ Β'

[Βγαίνει ὁ Ὀδυσσεύς ἀπὸ τὴ σπηλιὰ μὲ τὰσκή του]

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

ᾠ Δία, φρίκη πού εἶδα μέσα στὴ σπηλιὰ, 375
κι ἀπίστευτα, σὰ μύθους, κι ὄχι ἀνθρώπινα!

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Τί 'ναι, Ὀδυσσεά; Μήπως τοὺς συντρόφους σου
καταχωνιάζει ὁ ἄνομος ὁ Κύκλωπας;

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Δυό, σὰν τοὺς εἶδε καὶ τοὺς ἀνασήκωσε 380
στά χέρια του, θρεμμένους καὶ παχύσαρκους.

ΧΟΡΟΣ

Καὶ πῶς, δυστυχισμένε, τὰ τραβᾶτε αὐτά;

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Στὸ πέτρινο αὐτὸ σπήλιο καθὼς μπήκαμε,
ἄναψε πρῶτα στὸ πλατὺ του ψησταρεῖο
φωτιά, σὰ ρίχνει κούτσουρα βαλανιδιάς,
βάρος ποὺ τρία ἀμάξια μόλις θᾶσεσαν. 385

Ἔπειτα στήνει πλάι στὴ φλόγα τῆς φωτιάς
στρώμα ἀπὸ φύλλα ἐλάτινα κατάχαμα.
Καὶ μιὰ καρδάρα ὡς δέκα στάμνες γέμισε,
ἀπὸ γελάδες ἄσπρο γάλα ἀρμέγοντας.

Καὶ πλάι του βάζει κευκομάνα ἀπὸ κισσό, 390
πλατεῖα τρεῖς πῆχες ἴσως, τέσσερες βαθειά.
Καὶ στὴ φωτιά λεβέτι στήνει χάλκινο

καὶ σοῦβλες, ποὺ στὴν ἄκρα ἦταν φλογόκαφτες
καὶ στᾶλλο μέρος δρεπανοπελέκητες,
ἀπὸ κλωνάρια παλιουριοῦ. Ἐκεῖ βροίσκονταν 395
κι Αἰτναίικα κοπίδια καὶ πελέκια ἀψιά.
Καὶ σὰν τὰ ἐτοίμασ' ὄλα ὁ θεομίσητος
μάγειρας τ' Ἀδη, ἀδράχνει δυὸ συντρόφους μου,
τοὺς σφάζει μὲ ρυθμό, τὸν ἕνα ἐπανωθιὸ
στὸ βαθουλὸ χαλκωματένιο λέβητα,
τὸν ἄλλο ἀρπάζει ἀπὸ τὴ φτέρνα τοῦ ποδιοῦ 400
καὶ τὸν χτυπᾷ στὴ μύτη πέτρας σουβλερῆς
καὶ τὸ μυαλὸ τοῦ χύνει· καὶ σὰν ἀρπαξε
μαχαίρι ἀψύ, τίς σάρκες ψήνει στὴ φωτιά
κι ἄλλες νὰ βράσουν ρίχνει μὲς στὸ λέβητα.
Κεῖγὼ μὲ μάτια δακρυσιμένα ὁ δύστηχος 405
στὸν Κύκλωπα κοντὰ ἤμουν καὶ τὸν δούλευα·
οἱ ἄλλοι στὰ βάθη τῆς σπηλιᾶς ἐξάρωσαν,
σὰν τὰ πουλιά, καὶ χάθηκε τὸ αἷμα τους.
Σὰ χόρτασε ἅπ' τίς σάρκες τῶν συντρόφων μου
κἔπλάγιασε φουσώντας ἅπ' τὸ φάρυγγα 410
βαρεῖα πνοή, μοῦ μπῆκε φώτιση θεϊκή:
γεμίζω τὸ κανκί μου μὲ τὸν κρασο αὐτὸν
τοῦ Μάρωνα καὶ τοῦ τὸ δίνω λέγοντας:
«Κύκλωπα, τοῦ θαλασσινοῦ θεοῦ παιδί,
γιὰ κοίτα, τί θεϊκὸ πιωτὸ ἅπ' τὰμπέλια της 415
βγάζει ἡ Ἑλλάδα, τοῦ Διόνυσου χαρὰ!»
Κι αὐτὸς, χορᾶτος ἀπὸ τᾶνομο φαγί,
τὸ πῆρε κι ὄλο μονομαῖς τὸ ρούφηξε
καὶ τὸ παινάει σηκώνοντας τὸ χέρι του,
καὶ μοῦ εἶπε: «Ἔνε, ἀγαπημένε κι ἀκριβέ,
καλὸ πιωτὸ μοῦ δίνεις σὲ καλὸ φαγί.»
Κεῖγὼ καθὼς τὸν ἔνοιωσα ποὺ εὐφράνθηκε, 420
κι ἄλλο κανκί τοῦ δίνω, γιατί τῶξερα
πῶς τὸ κρασί θὰ τὸν πληγώση καὶ γοργὰ
τὴν τιμωρία θὰ λάβη. Κι ἄρχισε λοιπὸν
νὰ τραγουδάη. Κεῖγὼ συχνοκερνώντας τον,
τοῦ φλόγιζα τὰ σπλάχνα του μὲ τὸ πιωτό.
Καὶ τραγουδεῖ βραχνὰ πλάι στοὺς συντρόφους μου 425
ποὺ κλαίγουν, καὶ τὸ σπήλιο ἀντιβογγάει. Μὰ ἐγὼ
βγήκα σιγά, καὶ θέλω νὰ γλυτώσω ἐσὲ
μαζί μου, ἂν θέλεις. Τώρα πέτε, ἂν δέχεστε
νὰ φύγετ' ἅπ' αὐτὸν τὸν ἄσμιχτο ἄνθρωπο
καὶ μὲς στοῦ Βάκχου τίς αὐλὲς νὰ κάθεστε
μαζί μὲ τίς Νεραΐδες, ἢ δὲ δέχεστε; 430
Μέσα ὁ γονιὸς σου αὐτὰ τὰ παραδέχτηκε.
Ἄλλ' ὅπως εἶν' ἀδύναμος κηῦρε πιωτό,
σὰν πιάστηκαν μὲς στὸ κανκί οἱ φτεροῦγες του,
σὰν τὸ πουλί στὴν ξόβεργα, δὲν ξεκορνᾷ
μὰ ἐσὺ μ' ἐμένα γλύτωσε—σὰν πού εἶσαι νιὸς—
καὶ τὸν καλιὸ σου φίλο, τὸ Διόνυσσο, 435
βρῆς πάλι, ποὺ δὲ μοιάζει μὲ τὸν Κύκλωπα.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Καλέ μου, πού νά βλέπαμε τή μέρα αὐτή,
τὸν Κύκλωπα τὸ θεομπαίχτη φεύγοντας!

[Δείχνοντας τὸ φαλλό του]

Πόσον καιρὸ ἔχω χῆρο τὸ σιφούνι μου!—

[Μὲ μιὰ χειρονομία πρὸς τὸ σπήλιο γιὰ τὸν Πολύφημο]

Μὰ τοῦτον δὲ μποροῦμε νὰ τὸν φάγουμε. 440

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

* Ἄκου λοιπὸν πῶς μελετῶ νὰ ἐκδικηθῶ
τᾶγριο θεριὸ κι ἅπ' τῆ σιλαβιά νὰ γλύσω ἐσέ.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Λέγε· θᾶκούσω τὸ χαμὸ τοῦ Κύκλωπα
κι ἀπὸ κιθάρα Ἄσιανὴ πιδ εὐχάριστα.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Θέλει νὰ πάη στοὺς ἀδερφοὺς του Κύκλωπες 445
γιὰ χαροκόπι, σὰν εὐφράνθη πίνοντας.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

* Ἐνοιωσα· μὲς στοὺς λόγγους ὀλομόναχο,
σὰ θὰ τὸν πιάσης, νὰ τὸν σφάξης μελετᾶς,
ἦ νὰ τὸν σπρώξης κάτω στὰ κατσαβραχα.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

* Ὅχι δὰ τέτοιο : κάποιο δόλο ἐπιθυμῶ.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Σὰν τί; Σ' ἀκοῦμε ἀπὸ καιρὸ πού εἶσαι σοφός. 450

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Νά, θὰ τὸν ἐμποδίσω νᾶβγη, λέγοντας
πῶς τοῦτο τὸ πιωτὸ στοὺς ἄλλους Κύκλωπες
δὲν πρέπει νὰ τὸ δώση, καὶ μονάχος του
νὰ τῶχει καὶ τῆ ζωῆ του νὰ καλοπερνᾶ.
Καὶ σὰν τὸν πιάση ὁ Βάκχος κι ἀποκοιμηθῆ,
βρίσκεται στῆ σπηλιά του ἓνα κλωνάρι ἐλιάς, 455
ποὺ σὰν τὸ κάνω σουβλερὸ στήν ἄκρη του
μὲ τὸ σπαθί μου, θὰ τὸ βάλω στῆ φωτιά.
Καὶ σὰν τὸ ἰδῶ καμένο, θὰ τὸ πάρω εὐθύς
καὶ θὰ τὸ μπῆξω καυτερὸ στοῦ Κύκλωπα
τὸ μάτι μέσα, νὰ τοῦ σβῆσω ἐγὼ τὸ φῶς.
Κι ὡς λάμνει τὸ τρυπάνι μὲ διπλὸ λουρί 460
σὰ συναρμόζει τὸ καράβι ὁ ναυπηγός,
ἔτσι θὰ στρίψω τὸ δαυλί στοῦ Κύκλωπα
τὸ μάτι καὶ θὰ κάψω τὰ μαυράδια του.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

* Ὡ τί χαρά! τὰ σχέδια σου μὲ τρέλαναν. 465

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Τότε ὄλους : σέ, τὸ γέρο καὶ τοὺς φίλους μου,
σᾶς βάνω μὲς στοῦ μαῦρο τρεχαντήρι μου
κεῖθὺς σᾶς φευγατίζω μὲ διπλὰ κουπιὰ.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Μπορῶ λοιπὸν ἔτσι ὅσο γιὰ καλὸ κἔγῳ
νὰ πιάσω λίγο τὸ τυφλωτικὸ δαυλί; 470
Θέλω κἔγῳ στὸ φόνο αὐτὸ νὰ εἶμαι βοηθός.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Πρέπει κἔσύ, γιὰτ' εἶναι μέγα τὸ δαυλί.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Θὰ σήκωνα καὶ βάρος ἑκατὸ ἀμαξιῶν,
ἂν κάψουμε τὸ μάτι, σὰ σφηκοφωλιά,
τοῦ Κύκλωπα, πού τώρα θὰ τὸν βρῆ ὁ χαμός. 475

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Σωπάτε τώρα· ξέστε τὸ σχέδιο·
κιδιαν προστάξω πιά, τὸν πρωτομάστορα
νᾶκούτε. Γιὰτὶ μέσα δὲ θᾶφήσω ἐγὼ
τοὺς φίλους μου καὶ νὰ γλυτώσω μόνος μου.
* Ἄν καὶ μπορῶ νὰ φύγω : κἔξω βγῆνα, ἰδές, 480
ἀπὸ τὰ βιάθη τῆς σπηλιάς, ἀλλὰ θαρρῶ
δὲν εἶναι δίκιο νὰ γλυτώσω μόνος μου
κι ἀφήσω τοὺς συντρόφους μου γιὰ νὰ χαθοῦν.

[Ξαναμπαίνει στὸ σπήλιο]

6. ΣΤΑΣΙΜΟ Β'

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

* Ἐμπρὸς τώρα, ποιός ὁ πρῶτος
καὶ στὸν πρῶτο ποιός κοντὰ
θὰ σταθῆ καὶ θὰ χουφτιάση
τὸ παλούκι τὸ καμένο,
καὶ στοῦ Κύκλωπα τὸ μάτι 485
θὰ τὸ μπῆξη καὶ θὰ σβῆση
τῆ λαμπρῆ του τῆ θωριά;

[Ἀκούεται τραγοῦδι ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ σπήλιο]

Σώπα, σῶπα· μεθυσμένος,
ἄγροικος, παράφρονος,
τραγουδώντας δίχως χάρη,
καὶ κλαψοῦμενος σὲ λίγο, 490
βγαίνει ἀπ' τῆ βραχοσπηλιά του.
* Ἐμπρὸς ἄς τὸν διδάξουμε

τώρα τὸν ἀδίδαχτο
μὲ τραγοῦδια χαρωπά,
πού θὰ τυφλωθῆ γοργά.

ΗΜΙΧΟΡΙΟ Α'

Τί καλότυχος εἶν' ὁποῖος 495
πίνοντας γλυκὸ κρασί
ξεφαντώνει ξαπλωμένος
κεῖθὺμώντας τραγουδεῖ,
μ' ἓνα φίλο ἀγκαλιασμένος,
κἔχοντας στήν κλίνη δίπλα
μιὰν ἀφράτη κοπελιά 500
ποῦν' ἀπάνω στὸν ἀνθὸ τῆς,
καὶ μ' ἀρώματ' ἀλειμμένος
στὰ λαμπρὰ κλωστά μαλλιά,
τραγουδεῖ καὶ λέει : « Τῆ θύρα
ποιός θᾶνοιξῆ, βρεῖ παιδιὰ! »

7. ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ Γ'

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Πῶ πῶ πῶ! χορτάτος εἶμαι
ἀπὸ κρασί, κι ἀναγαλλιᾶζω
ἀπὸ τὸ δυνατὸ φαγί·
παραγέμισε ἡ κοιλιὰ μου 505
σὰ μαοῖνα φορτωμένη
ἀπὸ τὸν ἀπὸ ὧς τὴν κορφή.
Μὲς στῆς ἀνοιξῆς τῆς ὄρες

τὸ χορτάρι χαρωπὸ
μὲ καλνᾶει στὸ χαροκόπι
καὶ σταδέροφια μου τραβῶ
νὰ χαρῶ μ' αὐτὰ κἔγῳ.

505

[Πρὸς τὸν Ὀδυσσεά]

Ξένε, φέρε μου τᾶσκι,
δός μου το νὰ πιῶ κρασί!

ΗΜΙΧΟΡΙΟ Β'

Ὁμορφο τ'ἀνάβλεμά σου
 ἰόμορφος τώρα περνᾷς
 ἔω ἀπὸ τὴν κατοικιά σου...
 ἄποιος ἀγαπᾷ κέμιας.
 Ἄες στίς δροσερὲς σπηλιές σου

σοῦ προσμένουν τὸ κορμί
 καὶ λαμπάδες ἀναμμένες
 καὶ μιὰ νύφη τρυφερή.
 Καὶ πολύχρωμα στεφάνια
 θὰ σοῦ σφίξουν — μιὰ χαρὰ —
 τὸ κεφάλι σου γοργά.

515

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

ᾤ Κύκλωπα, ἄκουσέ με· ξέρω ἐγὼ καλὰ
 τὸ Βάκχο τοῦτον, πὺν σοῦ πρόσφερα νὰ πιῆς. 520

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Κι αὐτὸς ὁ Βάκχος τί λογιῆς θεὸς περνᾷ;

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Ὁ πιὸ μεγάλος θεὸς τῆς καλοπέρασης.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Κεῖγὼ λοιπὸν εὐχάριστα τὸν ρεύγομαι.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Κακὸ δὲν κάνει σὲ κανένα αὐτὸς ὁ θεός.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Θεός, καὶ πῶς τᾶρέσει μὲς στασι νὰ ζῆ; 525

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Ὅπου τὸν βάλῃς, εἶν' αὐτὸς καλόβουλος.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Δὲν πρέπει οἱ θεοὶ νὰ κλειοῦνται μὲς στὰ δέρματα.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Ἄλλ' ἂν σ' ἀρέσει; Τὸ τομάρι σ' ἐνοχλεῖ;

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Μισῶ τᾶσί· μὰ τὸ ποτό του τᾶγαπῶ.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Μεῖνε λοιπὸν καὶ πιὲ κεύφραίνου, Κύκλωπα! 530

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Δὲν πρέπει δὰ νὰ δώσω καὶ σταδέφρα μου;

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Ἄν τῶχεις μόνος, θᾶχεις πλειότερη τιμὴ.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Μὰ ἂν πιοῦν κοὶ φίλοι, θὰ ὠφελήσω πλειότερο.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Τὸ χαροκόπι φέρνει ἀμάχες καὶ γροθιές.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Μέθυσα, ναί, δὲ θά με ἄγγιξη ὄμως κανεὶς. 535

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Σὰν πιῆς, πρέπει νὰ μένεις σπῖτι σου, καλέ.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Μωρὸς εἶν' ὅποιος δὲ χαροκοπᾷ σὰν πιῆ.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Κι ὅποιος μεθώντας μένει σπῖτι του, σοφός.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Ἐσὺ τί λές, βρε Σιληνέ; Νὰ μείνουμε;

ΣΙΑΗΝΟΣ

Ναί, ἀφέντη, ἄλλοι συμπότες τί μᾶς χρειάζονται; 540

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Ἐδῶ εἶναι κι ἀνθισμένη χλωρασιά πυκνή.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Κεῖν' ὄμορφα νὰ πίνεις μὲς στὸ ἠλιόκαμα.
 Στρώσου λοιπὸν μὲ τὰ πλευρὰ κατάχαμα.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Μὰ τί μοῦ βάζεις τὴν κανάτα πίσω μου;

ΣΙΑΗΝΟΣ

Μήπως κανεὶς περάση καὶ τὴ χύση. 545

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Πῶς;

Ἐσὺ κρυφὰ νὰ πίνεις θέλεις· βάλε τὴν
 στή μέση. — Κεῖσὺ, ξένε, πές μας πῶς σὲ λέν;

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Κανένα. Καὶ ποιά χάρη ἐγὼ θὰ σοῦ χρωστῶ;

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Ἄπ' ὅλους τελευταῖο θὰ σὲ φάω ἐσέ. 550

ΣΙΑΗΝΟΣ

[Ἄφου ἀνακάτεψε τὸ νερὸ μὲ τὸ κρασί καὶ γέμισε τὸ ποτήρι]
 Καλὴ τιμὴ στὸν ξένο δίνεις, Κύκλωπα.

[Πίνει]

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

[Στὸ Σιληνόν].

Ἐ σὺ! τί κάνεις; Πίνεις τὸ κρασί κρυφά;

ΣΙΑΗΝΟΣ

Ὅχι, ἀλλ' αὐτὸ μὲ φίλησε σὰν ὄμορφον.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Ἀηλί σου, ἀγάπη ἂν τῶχεις, πὺν δὲ σ' ἀγαπᾷ.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Λέει, μὰ τὸ Δία, μ'ἀγαπάει πὺν εἶμ' ὄμορφος. 555

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Κέρνα... γεμᾶτο τὸ ποτήρι... Φέρτο ἐδῶ!

ΣΙΑΗΝΟΣ

Πόσο νερὸ ἔχει μέσα; Νὰ κοιτάξουμε.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Θὰ τὸ χαλάσης. Ἐτσι δός το μου!

ΣΙΑΗΝΟΣ

Ἦχι δά,
πρὶν, μὰ τὸ Δία, μὲ στεφάνι νὰ σε ἰδῶ,
καὶ πρὶν τὸ δοκιμάσω.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Κλέφτει ὁ κεραστής.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Σοῦ ὀρκίζομαι ὄχι, μὰ εἶναι τὸ κρασί γλυκό. 560
Σφουγγίσου τώρα νὰ σοῦ δώσω γιὰ νὰ πιῆς.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Νά' πάστρεψα τὸ χεῖλος καὶ τίς τρίχες μου.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Βάλε τὸν ἄγκωνά σου βολικὰ λοιπόν,
καὶ ρούφηξ' ὅπως βλέπεις νὰ ρουφῶ κὲγώ—
κι ὅπως ξανά δὲ θά με ἰδῆς.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Τί κάνεις, αἴ;

ΣΙΑΗΝΟΣ

Ἔπια στὴ γειά σου.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

[Τοῦ ἀρπάζει τὸ ποτήρι καὶ τὸ δίνει στὸν Ὀδυσσεά.]

Πάρε, ξένε, κέρνα ἐσύ! 565

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Γνωρίζεται τὸ κλῆμα μὲ τὸ χέρι μου.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Βάλε λοιπόν!

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Σοῦ βάνω, μόνο σώπαινε!

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Δύσκολο πρῶμα λές, σὰν πιῆ πολὺ κανεῖς.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

[Δίνοντας τὸ ποτήρι]

Νά, πάρε, πιὲ καὶ μὴν ἀφήνεις τίποτε! 570

Πρέπει ρουφώντας κῆ πνοή σου νὰ χαθῆ.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

[Πίνει]

*Α, πόσο εἶναι τὸ ξύλο τᾶμπελιοῦ σοφό!

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Σὰν πιῆς πολὺ κατόπι ἀπὸ πολὺ φαγί,
βρέχοντας τὴν κοιλιά σου, θάποκοιμηθῆς·
μὰ ἂν κάτι ἀφήσης, σὲ ξηραίνει ὁ Βάκχος πιά. 575

[Τοῦ ξαναδίνει ὁ Ὀδυσσεάς τὸ κανὶ γεμάτο. Ὁ Κύκλωπας τὰδειάζει]

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

*Αι μόλις ἀνασαινω· τί χαρὰ ἄδολη!
Μοῦ φαίνεται πὼς φέρνει γύρα ὁ οὐρανὸς
σιμγμένος μὲ τὴ γῆ, νά, καὶ τοῦ Δία θωρῶ
τὸ θρόνο, κι ὅλους τοὺς σεβάσιμους θεοὺς... 580

[Οἱ Σάτυροι χοροπηθοῦν τριγύρω του καὶ τὸν πειράζουν]

Δὲ σᾶς φιλῶ.—μὲ γαργαλοῦν οἱ Χάριτες.—

[Σφουγγυρίζει βαρῖα πρὸς τὸ Σιληνὸ, ποῦναι ξαπλωμένος δίπλα του καὶ τὸν ἀγκαλιάζει]
Μ' αὐτὸν τὸν Γανυμήδη, μὰ τίς Χάριτες,
γλυκὰ θάναπαυτῶ πιά.—Κάπως πλειότερο
μ' ἀρέσουν τὰγορῶν ἀπὸ τὰ θηλυκά.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Τοῦ Δία ὁ Γανυμήδης εἶμαι, Κύκλωπα;

585

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Ναί, μὰ τὸ Δία.

[Σηκώνεται καὶ τραβάει τὸ Σιληνὸ πρὸς τὸ σπήλιο]

Σ' ἀρπάζω ἀπὸ τὴν Τροία ἐγώ.

ΣΙΑΗΝΟΣ

*ὦ, τί κακὰ θὰ πάθω, χάρηκα παιδιά!

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

[Σταματώντας τὸν μαλώνει]

Τὸν ἀγαπητικό σου πῶχει πιεῖ γελᾶς;

ΣΙΑΗΝΟΣ

*Ὀϊμέ! πικρὸ κρασάκι γλήγορα θὰ ἰδῶ.

[Χάνεται μέσα στὸ σπήλιο μὲ τὸν Πολύφημο, ἀκολουθεῖ κι ὁ Ὀδυσσεάς ποῦ βγαίνει ἀμέσως]

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

[Στοὺς Σατύρους]

*Ἐμπρὸς λοιπόν, τοῦ Βάκχου εὐγενικά παιδιά, 590

μπῆκε στὸ σπήλιο ἐκεῖνος, ποῦ θὰ πέση εὐθύς

σ' ὕπνο βαθὺ καὶ θὰ ξεράση γλήγορα

τίς σάρκες ἀπὸ τᾶσπλαχνο φαρούγγι του.

Καιτὸ ἀναδίνει τὸ δαυλὶ μὲς στὴ σπηλιά

κι ἄλλο δὲ μένει πιά, παρὰ νὰ κάψουμε

τοῦ Κύκλωπα τὸ μάτι.

[Στὸν Κορυφαῖο]

Πάρε δύναμη!

595

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Πέτρα ἢ καρδιά μας καὶ διαμάντι θὰ γενῆ.—

Μὰ σύρε μέσα, πρὶν νὰ πάθῃ τίποτε

κακὸ ὁ γονιὸς μας· γιὰτὶ ἐδῶ εἴμαστ' ἔτοιμοι.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Θεὲ τῆς Αἴτνας, Ἥφαιστε, κατάκαψε

τὸ λαμπρὸ μάτι τοῦ κακοῦ σου γείτονα

νάπογλυτώσης ἀπ' αὐτὸν μὰ καὶ καλή.

600

Κεῖσ' τῆς μαύρης Νύχτας, Ὑπνε, ἀνάθρεμμα,

πέσε βαρὺς στὸ θεομίσητο θεριό!

κῦστερ' ἀπὸ τοὺς Τρωϊκοὺς θριάμβους των,

τὸν ἴδιον Ὀδυσσεά καὶ τοὺς ναῦτες του

μὴ θέλετε νὰ τοὺς χαλάση ὁ ἄνθρωπος

ποῦ δὲν τὸν μέλει γιὰ θεοὺς ἢ γιὰ θνητούς!

605

*Ἄλλωῶς, τὴν Τύχη πρέπει νᾶχουμε θεό,

κι ἀπὸ τὴν Τύχη τοὺς θεοὺς κατώτερους!

Χώνεται μέσα στὴ σπηλιά.]

8. ΣΤΑΣΙΜΟ Γ΄.

ΧΟΡΟΣ

ὁ λαϊμὸ τοῦ ἀνθρωποφάγου
τανάλια θὰ τοῦ σφίξει,
ὡ τὴν κόρη τῶν ματιῶν του
φωτιά θὰ τοῦ ρουφήξει.
ὁ σουβλί τὰροκαμένο—
ἐνιο ξύλο τρομερὸ—
ἢ θερμόστακτη κρυμμένο
ν προσμένει φλογερό.
ὥρα ὁ Μάρωνας νὰρχιση

τὴ δουλειά του, καὶ νὰ χύση
τὰροου Κύκλωπα τὸ μάτι,
νὰ τοῦ βγῆ τὸ πιεῖ ξυνό!

610 Κεῖγὼ θέλω νάντικρύσω
τὸν ἀγαπημένο Βάκχο
τὸν φιλοκισσαροφόρο
καὶ τοῦ Κύκλωπα νὰφήσω
615 τὴν κακὴ ἐρημοτοπία.
Τάχ' αὐτὸ θὰ γένη πιά;

620

9. ΕΞΟΔΟΣ

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

[Βγαίνοντας ἀπὸ τὴ σπηλιὰ προχωρεῖ πρὸς τοὺς Σάτυρους, μὲ τὸ δάχτυλο στὰ χεῖλη]

Θεοῖα, σωπάτε κῆσυχάστε, γιὰ τὸ θεό!
σφίξτε τὸ στόμα· ἀναπνοὴ μὴν πάρετε, 625
νὰ μὴν ξυπνήση ὁ τρομερὸς ὁ Κύκλωπας,
ὥς πὺν νὰ βγῆ τὸ μάτι του μὲ τὸ δαυλί.

[Οἱ Σάτυροι στέκονται σὰν ἀπολιθωμένοι]

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Σωπάμε, τὴν πνοή μας καταπίνουμε.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Λοιπὸν ἐλάτε μέσα, πιάστε τὸ δαυλί 630
στὰ δυὸ σας χέρια· εἶν' ἀναμμένο στὴ φωτιά.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Πρόσταξε τώρα ἐσὺ ποιοὶ πρέπει πρῶτοι τοὺς
στὰ χέρια τοὺς νὰ πάρουν τὸν καντὸ λοστὸ
καὶ νὰ τὸν μπήξουν μὲς στὸ φῶς τοῦ Κύκλωπα,
γιὰ νὰ γλυτώσουμ' ὅλοι ἀπὸ τὰ βάσανα.

ΗΜΙΧΟΡΙΟ Α΄.

'Εμεῖς, ἐδῶ στίς θύρες, εἴμαστε μακρὰ 635
καὶ δὲ μπορούμε τὸ δαυλί νὰ μπήξουμε.

ΗΜΙΧΟΡΙΟ Β΄.

[Κουτσαίνοντας μὲ προσποιητὴ λύπη]

Κεμεῖς ἄξαφνα τώρα κουτσαθήκαμε.

ΗΜΙΧΟΡΙΟ Α΄.

[Κουτσαίνοντας]

Κεσεῖς λοιπὸν τὸ ἴδιο πάθατε μ' ἐμᾶς:
δὲ ξέρω πῶς τὰ πόδια μᾶς στραβώθηκαν.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

'Ορθοὶ ἔχετε στραβώσει;

ΗΜΙΧΟΡΙΟ Β΄.

Καὶ τὰ μάτια μας, 640
δὲν ξέρω ποῦθε, σκόνη ἢ στάχτη γέμισαν.

[Οἱ Σάτυροι τρίβουν τὰ μάτια καὶ κουτσαίνουν]

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Δειλοὶ νὰ αὐτοί, δὲν εἶναι γιὰ παραβοηθοί.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Γιατὶ τὰ πσινά μας καὶ τὴ ράχη μας
λυπούμεστε καὶ μὲ γροθιὲς δὲ θέλουμε
τὰ δόντια νὰ μᾶς βγάλουν, μᾶς θαρρεῖς δειλοὺς; 645

[Πλησιάζοντας τὸν Ὀδυσσεά μὲ τρόπο μυστηριακὸ]

Μὰ ξέρω ἓνα τοῦ Ὀρφέα ξόρκισμα καλό,
πὺν τὸ δαυλί στὴν κἀρα θὰ πάη μόνο του
νὰ κάψη τὸ μονόφταλμο παιδί τῆς Γῆς.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Πῶς εἶστε τέτοιοι κι ἀπὸ πρὶν σᾶς ἤξερα,
μὰ τώρα δὰ σᾶς ξιμάθα καλύτερα· 650
κι ἀνάγκη στοὺς δικούς μου πιά νὰ στηριχτῶ.

[Τραβάει πρὸς τὸ σπήλιο. Στὸν Κορυφαῖο λέει, πρὶν νὰ μπῆ:]

Κι ἂν δύναμη στὸ χέρι δέ σου ἀπόμεινε,
τοῦλάχιστο μὲ λόγια παρακίνα μας,
ὥστε νὰ πάρουν θάρρος οἱ συντρόφοι μου!

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Αὐτὸ πιά δίχως κίντυνο τὸ κάνουμε.

[Στὸ χορὸ]

Ἄς τυφλωθῆ μὲ τις φωνῆς ὁ Κύκλωπας. 655

[Οἱ Σάτυροι τραγουδοῦν ξωγρὰ μὲ χειρονομίες:]

'Εμπρός, παλληκαρίσια
σκοντιᾶτε ὅλοι μαζὶ
μὲς στοῦ θεριοῦ τὸ μάτι
καμένο τὸ σουβλί,
πὺν ἀχόρταγα τίς σάρκες
τῶν ξένων ροκανᾶ.

Τὸν προβατάρη κάψτε
τῆς Αἴτνας, βρὲ παιδιά!
Στρίβε γοργὰ καὶ τράβα
τὸ καυτερὸ σουβλί,
γιὰ τὸν πολὺ του πόνου
νὰ μὴ σ' ἐκδικηθῆ!

[Μὲς στὸ σπήλιο ξεσπᾶ ἓνα οὐρλιασμα τρομερὸ]

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

[Χωρὶς νὰ φαίνεται]

Ἄχ! μῶχει γίνεϊ κάρβουνο τὸ μάτι μου.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Ὁραῖο τραγοῦδι! Ξαναπέ το, Κύκλωπα!

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

[Χωρὶς νὰ φαίνεται]

'Οἰμέ! πῶς μ' ἐξευτέλισαν, πῶς χάθηκα! 665

Μὰ ἀπὸ τὴν πέτρα τούτη δὲ θὰ φύγετε
γελώντας, τιποτένιοι! Ἐγὼ τὰ χέρια μου
θὰ τὰ σφηνώσω ἐδῶ στὴ θύρα τῆς σπηλιάς.

[Παρουσιάζεται στὸ κατώφλι τῆς σπηλιάς, κι ἀπλώνει τὰ χέρια του νὰ κλείση τὸ μπασιδί. Τὸ πσοπὸ του εἶναι σκεπασμένο μ' αἶμα]

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Κύκλωπα, τί φωνάζεις ἔτσι;

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Χάθηκα.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Ἄσκημος πού εἶσαι!

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Κι ἄσκημος καὶ δύστηχος. 670

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Ἐπεσες μεθυσμένος μὲς στὰ κάρβουνα ;

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Μ' ἐχάλασε ὁ Κανεῖς.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Κανεῖς δὲ σ' ἐβλαψε ;

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Μὲ τύφλωσε ὁ Κανεῖς !

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Τυφλὸς δὲν εἶσαι δά.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Ἔτσι κἄσύ!

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Καὶ πῶς σ' ἐτύφλωσε ὁ κανεῖς ;

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Μὲ περγελᾶς. Ποῦν' ὁ Κανεῖς ;

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Κανπουθενά. 675

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Ὁ ξένος—γιὰ νὰ καταλάβῃς—μ' ἔσβησε,
ὁ βρωμερός, πὺν στὸ πιτό του μ' ἔπνιξε.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Κακὸς ὁ κρᾶσος καὶ δυσκολονίκητος !

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Ἐφυγαν ἢ εἶναι μέσα, πές μου, γιὰ τὸ θεό !

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Νά, στὴ σκεπὴ τοῦ βράχου στέκουν σιωπηλοί. 680

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Δεξιὰ ἢ ζερβιά ;

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Δεξιὰ σου.

[Φεύγοντας ἀπὸ τὴ θύρα τῆς σπηλιᾶς, ὁ Κύκλωπας τραβᾶει τρικλίζοντας πρὸς τὰ δεξιὰ του στερὰ ὡς πρὸς τοὺς θεατῆς. Ἀπλώνει τὰ χέρια του καὶ ψηλαφάει τοὺς βράχους. Σ' αὐτὸ ἀναμεταξὺ οἱ Ἕλληνες βγαίνουν γοργὰ ἀπὸ τὸ σπήλιο πρὸς τὰ δεξιὰ.]

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Ποῦ ;

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Στὴν πέτρα αὐτή.

Τοὺς ἔπιασες ;

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

[Χτυπάει στὸ βράχο]

Ἀπάνω στὸ κακό, κακό !

Χτύπησα τὸ κεφάλι μου καὶ τῶσπασα.

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Σοῦ φεύγουν.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

[Σταματώντας ἀναποφάσιτος]

Ὅχι ἔδῳ ; δὲν εἶπες ἀπ' ἔδῳ ;

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Ὅχι ἀπὸ ἔδῳ.

685

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Μὰ ποῦ ;

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Γιὰ στρίψε 'κεῖ ζερβιά.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Ὅϊμέ ! τὴ συμφορὰ μου περιπαίζετε.

[Ἀρχίζει νὰ ξαναγουρῖζη στὰ πατήματά του]

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Τέλειωσε πιά, καὶ νά τος, στέκει ἔμπρὸς σου αὐτός.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Παγκάκιστε, ποῦ τέλος πάντων βρῖσκεσαι ;

[Οἱ Ἕλληνες βρῖσκονται τώρα στὸ μπασιδί τῆς δεξιᾶς μεριᾶς· τοὺς χωρίζει ἀπὸ τὸν Κύκλωπα ὅλο τὸ πλάτος τῆς σκηνῆς]

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Μακριὰ ἀπὸ σὲ τὸν Ὀδυσσεᾶ ἐγὼ κρατῶ.

690

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Πῶς εἶπες ; Τῶνομά σου τώρα τᾶλλαξες ;

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Τῶνομα λέγω πὺν ὁ γονιὸς μου μῶδωκε :
εἶμ' ὁ Ὀδυσσεᾶς. Τὸ φαγὶ σου τᾶνομο
νὰ τὸ πλερώσης σοῦμελνε· γιὰτ' ἄδικα
ἔκαπα ἐγὼ τὴν Τροία, σὰν ἐκδίηση
δὲν πάρω γιὰ τοὺς φίλους πὺν μοῦ σκότωσες.

695

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Ἄλιμονο! παλιὸς χορημὸς ἀλήθεισε.
Γιατ' εἶπ' ἐκεῖνος πὼς θὰ τυφλωθῶ ἀπὸ σέ
σάν ἔρθης ἀπ' τὴν Τροία. Μὰ κέσὺ γι' αὐτὰ
προφήτεψε πὼς θάχεις τιμωρία βαρεία,
πολὺν καιρὸ παλαιόντας μὲ τὴ θάλασσα.

700

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Κλάψε λοιπόν· ἐκεῖνο πού εἶπα τόκαμα.
Κέγὼ θὰ πάγω στὸ γιαιλό, τὸ σκάφος μου
νὰ ρίξω στὸ Σικελικὸ τὸ πέλαγος
καὶ θαλασσοδρομήσω στὴν πατρίδα μου.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Ὅχι, γιατί τὴν πέτρα αὐτὴ ξεκόβοντας
θὰ σὲ χτυπήσω μὲ τοὺς ναῦτες σου μαζί
καὶ θὰ σε κάμω θρύμματα. Στὸν ὄχτο αὐτὸν
θὰ πάγω ἐπάνω, ἂν κείμαι τώρα ὀλότυφλος,
βαδίζοντας στὸ σπήλιο αὐτὸ τὸ δίπορο.

705

[Ξαναγουρίζει στὴ σπηλιά. Οἱ Ἕλληνες ἔχουν φύγει]

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ

Κέμεῖς, συνναῦτες τοῦ Ὀδυσσεῶ σάν πού εἶμαστε,
τώρα κέμπρὸς τὸ Βάκχο θὰ δουλεύουμε.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΣΤΟΝ ΚΥΚΛΩΠΑ

1. ΠΡΟΛΟΓΟΣ (στ. ἀρχ. κειμ. 1—40).

1. Ὁ Βάκχος, κατὰ τὴν ἀρχαία μυθολογία, γιὸς τοῦ θεοῦ Διὸς καὶ τῆς Σεμέλης, ἦταν θεὸς καὶ προσωποποίηση τοῦ σταφυλίου, τοῦ κρασιοῦ καὶ τῆς χαροκοπίας. Ἡ λατρεία του εἶχεν ἐρθεῖ στὴν Ἑλλάδα, σὲ πανάρχαια χρόνια, ἀπὸ τὴν Ἀσία. Ὁ Βάκχος εἶχε πολλὰ ὀνόματα (πολυώνυμος): Διόνυσος, Βάκχος, Βάκχιος, Ἰακχος, Βρόμιος (=βροντερός), Εὐΐος, Διθύραμβος. Τὸν εἶχαν ἀναθρέψει οἱ Νύμφες στὸ μυθικὸ βουνὸ τῆς Νύσας (ιδεῖ σημ. στ. 67). Ὁ Σιληνός, οἱ Σάτυροι, κοὶ Βάκχες ἢ Βακχίδες ἦταν ἀκόλουθοί του. Στὶς γιορτές του οἱ ἀκόλουθοί του κρατοῦσαν θύρσους (θύρσοφόροι, στ. 64). Ὁ θύρσος ἦταν ραβδί στεφανωμένο μὲ κισσὸ καὶ κληματόφυλλα, ποῦχε στὴν κορφὴ ἓνα κουκουναρί (κῶνον). Περισσότερα γιὰ τὸ Βάκχο καὶ τὴ λατρεία του ιδεῖ στὴν *Εἰσαγωγή* μου στὸ ἀρχαῖο δρᾶμα σ. 8—10.

3. *Ἡρα*. Ἡ νόμιμη γυναῖκα (σύζυγος) τοῦ θεοῦ Διὸς.

7. *Ἐγκέλαδος*. Ἐνας ἀπὸ τοὺς Γίγαντες. Τὸν εἶχε σκοτώσει ἡ θεὰ Ἀθηνᾶ (ιδεῖ Εὐριπίδην Ἰωνά στ. 209 κέ), ἀλλὰ εἶχαν λάβει μέρος σ' αὐτὴ τὴ γιγαντομαχία κοὶ Σάτυροι· γι' αὐτὸ καυχιέται μεγαλοποιώντας κωμικὰ τὴ συμμετοχὴ του ὁ Σιληνός.

18 *Μαλέας*. Σήμερα Καβο-Μαλιᾶς, ἀκρωτήριο στὴ Λακωνική. Ἰδεῖ καὶ σημ. στ. 291.

21. *Κύκλωπες*. δηλ. Κυκλομάτες. Ἦταν πελώρια παιδιὰ τοῦ θεοῦ τῆς θάλασσας Ποσειδῶνα μ' ἓνα μάτι στὴ μέση τοῦ μετώπου. Περιφημότερος ἀπ' ὅλους ἦταν ὁ Πολύφημος.

37. *Χοροπήδημα* (κρότος σικινιδίων). Ὁ χορὸς τῶν Σατύρων ἐλέγονταν *σίκιν(ν)ις* (ἦ).

39. *Ἀλθαία*. Ἦταν γυναῖκα τοῦ βασιλέα τῶν Αἰτωλῶν Οἰνέα, φιλαινάδα τοῦ Βάκχου καὶ μητέρα τῆς Δηϊάνειρας, γυναίκας τοῦ Ἡρακλῆ.

2. ΠΑΡΟΔΟΣ (41—81)

64. *Θυρσοφόρες Βάκχες*. Ἰδεῖ σημ. 1.

67. *Νῦσα*. Σὲ πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδας, καθὼς καὶ στὴν Αἴγυπτο καὶ στὶς Ἰνδίες ἐμυθολογοῦνταν πολιτείες καὶ βουνὰ μὲ τὸνομα *Νῦσα*. Ἰδεῖ Ἀντιγόνη μου σημ. στ. 1131.

69. *Τραγούδια τοῦ Ἰακχου*. Ὁ Ἰακχος συνταυτίζονταν μὲ τὸ Βάκχο. Ἰδεῖ καὶ Ἀντιγόνη στ. 1146 κέ.

3. ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ Α' (82 - 355)

104. *Ἀπὸ ροκάνι* (κρόταλον δριμύ), *τῆς γενιᾶς*, ἢ σποράς, *τοῦ Σίσυφου*. Ὁ Σίσυφος ἐθεωροῦνταν ὁ πονηρότερος ἀπ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους (πρβ. τὸν Ὀμηρο, Ἰλ. Ζ, 153). Τὰ κακὰ στόματα ἔλεγαν ὅτι ἔσμιξε μὲ τὴ μητέρα τοῦ Ὀδυσσεῶ Ἀντίκλεια, πρὶν αὐτὴ παντρευτῆ τὸ Λαέρτη, κι ὅτι ὁ Ὀδυσσεῶς ἦταν σπέρμα τοῦ Σίσυφου. Ἔτσι ὀνειδίζεται ὁ Ὀδυσσεῶς στοῦ Σοφοκλῆ τὸν Αἴαντα στ. 190 καὶ στοῦ Φιλοκτήτη στ. 417, καὶ στοῦ Εὐριπίδου τὴν Ἰφιγένεια στὴν Αὐλίδα. στ. 524 καὶ 1362.

141. *Μάρωνας*. Κατὰ τὸν Ὀμηρο (Ὀδυσ. Ι, 197 κέ.) ἦταν γιὸς τοῦ Εὐάνθου, ἱερέας τοῦ Ἀπόλλωνα στὴν Ἰσμαρο τῆς Θράκης. Ἀπ' αὐτὸν ὀνομάστηκε ἡ Μαρώνια. Ἐδῶ (143) λέγεται γιὸς τοῦ Βάκχου. Πρ. καὶ στ. 156, 412 καὶ 616.

147. *Τὸ κρασί... γίνεται διπλό*. Πρβ. Ν. Γ. Πολίτη *Παραδόσεις Α'*, 456, «ξεχειλίσαν τὰ πιθάρια στὸ κατώγι τό λάδι τόσο πολὺ, πού μάζευαν καὶ μάζευαν καὶ δὲν ἐσωνότανε, κέπαψε νάναβλύζη μόνον ὅταν μίλησαν». Σάμος. Καὶ 782 «ἐπλασεν ἔπλασε, τὸ τζουμάριν (δ)ὲν ἐτελείωνε». Σύμη.

156. Ὁ Βάκχος δηλ. τὸ κρασί. Πρβ. στ. 412, 454 καὶ 141.

166. *Ἀσπρο Βράχο*. Τὸ ἀρχαῖο κείμενο ἔχει: *Δευνάδος πέτρας*. Πολλοὶ ἐννοοῦν τὸ

ερίφημο ἀκρωτήριο τῆς Λευκάδας, τὸ Λευκάτα. Ὁ Α. Πάλλης διορθώνει εἰς: *Αἰτνάδος* ἔτρας, παραβάλλοντας τοὺς στιχ. 20, 62, 85, 95, 114. Ἴσως εἶναι τοποθεσία τῆς Σικελίας.

169—171. Ἐδῶ ἡ σατυρική ἀσεμνολογία στὸ θέατρο βγαίνει ἀπὸ τὰ ὄρια τῆς σημερινῆς εὐπρέπειας, ὅπως παρατήρησε κιὸ Patin. Τὸ ἴδιο καὶ σ' ἄλλα μέρη τοῦ σατυρικοῦ οὐτοῦ δράματος (στ. 180, 439, 582—590). Οἱ ἴδιες ιδέες βρίσκονται καὶ σὲ σημερινὰ βωολογικὰ τραγούδια. Ἡ βωμολογία καὶ ἀσεμνολογία στὸ σατυρικὸ δράμα καὶ στὴν κωμῶνία πρέπει νὰ ποδοθοῦν στὴν ἀφέλεια καὶ ἀπλότητα τῆς φυσικῆς ζωῆς τῶν ἀρχαίων. Πρὸς παραγωγή μου στὸ ἀρχαῖο δράμα σ. 17. Ὡς πρὸς τὸ *φουντωτὸ λιβάδι*. . . τὸ ἀρχαῖο κείμενο λέγει: «καὶ παρεσκευασμένου (δηλ. ἐτοιμοῦ) ψαύσαι χεροῖν λειμῶνος» Ὁ Γρ. Βερ-αρδάκης στὴν α' ἐκδ. τοῦ Λεξικοῦ τοῦ ὑποθέτει γραφὴ «παρεσιασμένου. . . λειμῶνος». Ἀς μᾶς ἐπιτραπῆ νὰ σημειώσουμε ὅτι σ' ἀντίστοιχο βωμολογικὸ Γιαννιώτικο δίστιχο λέ-εται «λιβάδι φουντωμένο», ἢ ντροπὴ (= τὸ αἰδοῖον) τῆς γυναίκας. Πρβ. καὶ Ἀντιγόνης μου τίχ. 569 σημ.

213. Ἄλετροπόδαρο καὶ ἀλετροπόδι λέγεται σήμερα ὁ «ἀστερισμὸς τοῦ Ὠρίωνος».

262. Ὁ Κύκλωπας Πολύφημος ἦταν γιὸς τοῦ θεοῦ τῆς θάλασσης Ποσειδῶνα καὶ τῆς νύφης Θόωσας (Πρβ. Ὀμήρου Ὀδύσεια, Α, 70).

263. *Νηρέας*. . . *Τρίτωνας*. . . *Πρωτέας*. Εἶναι θαλασσινοὶ θεοὶ κατώτεροι ἀπὸ τὸν Ποσειδῶνα. Οἱ κόρες τοῦ Νηρέα, οἱ Νηρηίδες, ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὶς Νεραΐδες τοῦ λαοῦ ἡμῶν. Ἡ Καλυψὴ ἦταν θυγατέρα τοῦ Πρωτέα.

273. *Ραδάμανθους*. Γιὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Εὐρώπης. Κατὰ τοὺς μύθους ἦταν ὁ δικαιότερος ἀπ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους· γι' αὐτὸ καὶ μετὰ τὸ θάνατό του οἱ θεοὶ τὸν ἔβαλαν κριτὴ στὸν Ἄδη.

280. *Σκάμανδρος* (τουρκ. Μεντερέ). Ποτάμι τῆς Τροίας.

291 κέ. Οἱ ἀναχρονισμοὶ αὐτοὶ ἀνήκουν στὰ ἱστορικὰ χρόνια τῶν Περσικῶν πολέμων καὶ κατόπι. *Ταίναρο* (τώρα Ματαπᾶς), *Μαλέα* (Κάβο-Μαλιᾶς), *Σούνιο* (Κάβο-Κολῶνες), *Ἐραιστός* (Μαντήλι) εἶναι ἀκρωτήρια, ὅπου ὑπῆρχαν στοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ναοὶ ἢ ἱερὰ τοῦ Ποσειδῶνα, τῶν ὁποίων σώζονται καὶ σήμερα θλιβερὰ εἱρεῖνια.

293. *Φρύγες*. Ἐδῶ ἐννοεῖ τοὺς Πέρσες. Ἄλλοι Φρύγες καὶ Τρῶες εἶναι οἱ ἴδιοι (200).

343. *Αὐτὸ τὸ πατρικὸ μου*—*τὸ νερό*. Ὁ Ποσειδῶνας δὲν ἦταν μόνον θεὸς τῆς θάλασσης, ἀλλὰ καὶ τῶν λιμνῶν καὶ τῶν τρεχομένων νερῶν. Μὲ τὴν τριανιὰ του χτυποῦσε τοὺς βράχους καὶ ἀνάβρυνε νερό.

350. *Παλλάδα*. . . *θεὰ Διογέννητη*. Εἶναι ἡ θεὰ Ἀθηνᾶ ποῦ βγήκε ἀνάοπλη ἀπὸ τὸ κεφάλι τοῦ Διὸς, κατὰ τοὺς μύθους. Αὐτὴ ἐσυμβόλιζε τὴ σοφία.

4. ΣΤΑΣΙΜΟ Α'. (356—375)

Τὸ χοροπήδημα τῶν Σατύρων στὸ σατυρικὸ δράμα ἐλέγονταν *σίκιν(ν)ις*. Ἴδὲ *Εἰσαγωγή* μου στὸ ἀρχαῖο δράμα σ. 23.

5. ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ Β'. (375—482)

412. *Μὲ τὸν κρασο τοῦ Μάρωνα*. Ὁ Εὐριπίδης στὸ κείμενο λέγει: «ἐμπλήσας σκύφος Μάρωνος τοῦδε», δηλ. ἀφοῦ γέμισε τὸ καυκὶ μ' αὐτὸν τὸν Μάρωνα. Ὁ Μάρωνας ποῦ τοῦχε δώσει τὸ κρασί (στ. 141) σημαίνει ἐδῶ *τὸ ἴδιο τὸ κρασί*, ὅπως καὶ στὸ σ. 616. Ἔτσι στ. 166, καὶ 520) καὶ ὁ Βάκχος—τὸ κρασί. Ἀνάλογα ἔχουμε κείμενα σήμερα κατὰ τόπους: ὁ Ρετσίνας—τὸ ρετσίνατο κρασί, ὁ Καμπᾶς.

419. *Ὅσο γιὰ καλὸ*. Λέγεται *καὶ ὅσο γιὰ ὄρκο*. Τὸ ἀρχαῖο κείμενο ἀκριβέστερα εἶχει: «ὡσπερ εἰ σπονδῆς θεοῦ. . .» δηλ. ὅπως σὲ σπονδῆ θεοῦ. Εἶναι ὑπαινιγμὸς στὸ ἔθιμο ποῦ ἔχον οἱ ἀρχαῖοι νὰ συγκροῦν τὰ ποτήρια στὶς θρησκευτικὰς σπονδὰς.

Ἴσως εἶναι καὶ αὐτὸ ποῦ λέει ὁ Ἀθηναῖος, IX, 409 b: «Ἔστι δὲ ὕδωρ εἰς ὃ ἀπέβατον δαλόν, ἐκ τοῦ βομοῦ λαμβάνοντες, ἐφ' οὗ τὴν θυσίαν ἐτέλουν· καὶ τούτῳ περιρραίνοντες τοὺς παρόντας ἡγνίζον» δηλ. ἔπαιρναν ἓνα δαυλὶ ἀπὸ τὸ βομὸ ποῦ γίνονταν ἡ θυσία καὶ τὸ βαστοῦσαν στὸ καθαρικὸ νερό, καὶ ράντιζαν μ' αὐτὸ τοὺς παρευρισκόμενους πρὸς ἀπόδειξη τῆς συμμετοχῆς τῶν στὴν τελετή.

6. ΣΤΑΣΙΜΟ Β'. (483—502)

7. ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ Γ'. (503—607)

511-519. *Ἡ γλῶσσα τοῦ Χοροῦ διαφορούμενη*. Χαιρετώντας φαινομενικὰ τὸν Κύκλωπα ὁ Χορὸς συλλογίζεται τὸν προστάτη του (δηλ. τὸ θεὸ του Βάκχο ἢ τὸν Ὀδυσσεά) ποῦ θὰ τὸν βοηθήσῃ νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸν Κύκλωπα. Ἐπειτα ἀκολουθεῖ ἀλληγορικὴ ἐτοιμασία γαμῆλιας τελετῆς: ἀναμμένη λαμπάδα, νύφη, στεφάνι ποῦ στολιεῖ τὸ κεφάλι τοῦ γαμπροῦ. Αὐτὰ περικλιθεῖν τὴν τρομερὴ τιμωρία τοῦ Κύκλωπα. Ἡ λαμπάδα εἶναι τὸ δαυλὶ ποῦ θὰ μπηχθῆ στὸ μάτι του. Τὸ πολύχρωμο στεφάνι δείχνει τοὺς χρωματισμοὺς ποῦ θὰ πάρῃ τὸ πρόσωπό του καφαλισμένο καὶ μαυρισμένο ἀπὸ τὴ φωτιά καὶ κοκκινισμένο ἀπὸ τὸ αἶμα.

520. *Βάκχος*. Ἐδῶ εἶναι τὸ κρασί. Ἴδὲ σημ. 412 καὶ 616.

528. *Μὲ στεφάνι νὰ σὲ ἰδῶ*. Οἱ ἀρχαῖοι μας στὰ συμπόσια τοὺς συνήθιζαν νὰ φοροῦν στεφάνια ἀπὸ ἄνθη.

571. Τὸ νόημα διαφορούμενο.

582. *Γανυμήδης*. Κατὰ τοὺς μύθους ἦταν πανέμορφος νέος Τρωαδίτης, ποῦ τὸν ἄρπαξε ὁ Δίας στὸν οὐρανὸ ἀπὸ τὴ χώρα τοῦ Δαρδάνου, δηλ. ἀπὸ τὴν Τροία.

599. *Ἡφαιστος, βασιλιᾶς τῆς Αἴτνας*. Ὁ Ἡφαιστος, γιὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἥρας, ἦταν θεὸς καὶ προσωποποίηση τῆς φωτιᾶς καὶ τῶν ἡφαιστείων, ὅπως τῆς Αἴτνας κ. ἄ.

8. ΣΤΑΣΙΜΟ Γ'. (608—623)

616. *Μάρωνας*=τὸ κρασί. Ἴδὲ σημ. στ. 412 καὶ 520.

9. ΕΞΟΔΟΣ (624—709)

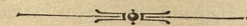
624. *Θερία*, ἢ ἀγριεῖα, (θῆρες). Οἱ Σάτυροι τῆς ἀρχαίας Ἀττικῆς σχολῆς ἦταν ἓνα φανταστικὸ εἶδος ἀγριμῶν· μισοὶ τράγοι. Καὶ στοῦ Σοφοκλῆ τοὺς Ἴχνευτές στ. 215 *θῆρες* ὀνοματίζονται.

632-635. Στὸ μυαλὸ τοῦ Χοροῦ ὑπάρχει ἡ ἴδια ἰδέα ποῦ λέμε κήμες σήμερα: «Ἡ ὄλοι σας νὰ καθῆτε ἢ ὄλοι μας νὰ γλυτώσουμε».

646. *Τοῦ Ὀρφέα ξόρκισμα*. Ὁ Ὀρφέας, γιὸς τοῦ θεοῦ τοῦ φωτός Ἀπόλλωνα καὶ τῆς Μούσας Καλλιόπης, ἦταν περίφημος μυθικὸς ποιητὴς καὶ μελωδός, καὶ ἀρχηγὸς μυστηριακῆς λατρείας. Ἀργότερα οἱ ἀγύρτες ἐνόθεψαν τὰ περίφημα Ὀρφικά βιβλία κέλεγον ὅτι τάχα ὁ Ὀρφέας ἄφησε καὶ ξόρκια καὶ μαγεῖες.

672. *Κανεῖς*. Ὁ Ὀδυσσεάς εἶχε πεῖ στὸν Κύκλωπα πὼς τὸνομά του ἦταν *Ὀὔτις*, δηλ. Κανεῖς, καὶ ὁ Κύκλωπας τὸ παίρνει γιὰ κύριο ὄνομα τοῦ Ὀδυσσεά, οἱ ἄλλοι ὁμως ὡς ἀρνητικὸ=κανέννας.

696. *Παλιὸς χρησμός*. . . Ὁ μάντης Τήλεμος εἶχε προφητέψει τοῦτο. Ἴδὲ Ὀμήρου Ὀδύσεια, I, 509 κέ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΚΥΚΛΩΠΑ

(Σημειώνουμε, ἀπ' ὅσες ξέρουμε, τὶς κυριώτερες καὶ κάπως νεώτερες ἐκδόσεις τοῦ κειμένου καὶ μεταφράσεις).

Α'. ΑΡΧΑΙΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

1. Ἐκδόσεις κριτικῆς ἢ ἐρμηνευτικῆς ὅλων τῶν δραμάτων τοῦ Εὐριπίδη, ποῦ περιέχεται καὶ ὁ Κύκλωπας:

R. Prinz καὶ N. Wecklein. 3 τόμοι (σὲ 19 τεύχη), 1-3^η ἐκδ. Leipzig, Teubner, 1898-1908. — Aug. Nauck, Biblioth. Teubner, 3 τόμοι, ἐκδ. νέα. — F. A. Paley. 3 τόμοι, 2^η ἐκδ. London 1872-1880. — L. Dindorfii, 2 τόμοι, London, 1925.

2. Τοῦ Κύκλωπα μόνον : C. Wieseler. Göttingen, 1881.—C. Wiesner 2 τ. Breslau, 1860-1866.—Augusto Mancini - Firenze, 1929.—Luigi Previale - Torino, 1929.—D. M. Simmonds. Cambridge, 1930.

Β'. ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

1. Ἀρχαῖο κείμενο μετὰ μεταφράσεις ὄλων τῶν δραμάτων τοῦ Εὐριπίδη, ποῦ περιέχεται καὶ ὁ Κύκλωπας.

Εὐριπίδης, παραφρασθεῖς, σχολιασθεῖς τε καὶ ἐκδοθεῖς ὑπὸ *Νεοφύτου Δούκα*, εἰς τόμους ἕξ. Ἐν Αἰγίνῃ 1834. (᾽Ολα ἢ ὁ ἀρχαῖα γλῶσσα. Ὁ Κύκλωπας στὸν ἕκτο τόμο τελευταῖος).

Th. Fix. Paris. Didot, 1843. Ἀρχαῖο κείμενο μετὰ λατινικὴν μετάφρασην.

Ἀρχαῖο κείμενο μετὰ ἀγγλικὰς μεταφράσεις : R. Potter, 1781-83, 1808, 1814, 1832.—M. Wodhuil. 1782, 1809.—T. A. Buckley. 1850.—Dr Giles. 1856.—Arthur S. Way (ἔμμετρον). α' ἔκδ. 1894—1898, τελευταία 1925-1930, σὲ 4 τόμους, London, New-York (ὁ Κύκλωπας στὸ 2^ο τόμο, 1929).

Κείμενο μετὰ γαλλ. μετάφρ. : L. Meridier. Paris, 1925, στὸν α' τόμο τοῦ Εὐριπίδη τῆς Collection Budé.

2. Τοῦ Κύκλωπα μόνον κείμ. καὶ ἰταλ. μετάφρ. μετὰ σχόλια : Vincezo Stefanelli-Roma 1927.

3. Μεταφράσεις ὄλων τῶν δραμάτων τοῦ Εὐριπίδη μετὰ τὸν Κύκλωπα, δίχως τὸ ἀρχαῖο κείμενο :

Γαλλικὴς : Ἀπὸ τὸν père P. Brumoy (1688-1742) καὶ τὸν Prévost τῆς Γενεύης, ἀπὸ τοὺς Artaud, E. Pessonneaux (Paris Charpentier), Leconte de Lisle, Hinstin, Louis Humbert (Paris, Garnier).

Γερμανικὴς : F. Fritze τελειωμένη ἀπὸ τὸν T. Kock ἔμμετρον σὲ 3 τόμ. Berlin 1857-69.—E. Prell-Erckens. Leipzig, 1886.

Ἀγγλικὴς : E. P. Coleridge. 1891 (πεζή).

Ἰταλικὴς ἔμμετρον : Felice Bellotti (1844) καὶ νεώτερον ἔκδ. σὲ 3 τόμους στὴ Raccolta L. Luzzatti : Gli Immortali. Milano (ὁ Κύκλωπας τελευταῖος στὸν 3^ο τόμο).—Ettore Romagnoli, Bologna, N. Zanichelli, ὄλος ὁ Εὐριπίδης σὲ 7 τόμους, 1928-1931 (ὁ Κύκλωπας στὸν 7^ο τόμο).

4. Ξεχωριστὰ τοῦ Κύκλωπα μεταφράσεις :

Ἀγγλικὴς : Shelley (1819). Περιέχεται καὶ στὴ βιβλιοθήκῃ τοῦ Everyman's : The plays of Euripides in 2 volumes. London, New-York. 7^η ἔκδ. 1906, 8^η 1928. (ὁ Κύκλωπας 1ος στὸν α' τόμο 1928).—J. T. Sheppard. Cambridge 1923.

Γερμανικὴς : Ulrich von Wilamovitz-Moellendorf. Griechische Tragoedien, Berlin 1922, ἔκδ. 6^η, στὸ β' τόμο (μαζὶ μ' ἄλλες τρεῖς τραγωδίας τοῦ Εὐριπίδη).

Ἑλληνικὴς : Π. Μεταξᾶ : Κύκλωπ (πεζή), Ἀθήναι 1872.—Ἄλ. Πάλλη - 1^η ἔκδ. 1906, 2^η μετὰ κριτικὸν ὑπόμνημα στὸ βιβλίον του : Λέξα Ἀρβανίτη μαλλιαροῦ Κ ο ύ φ ι α Κ α ρ ύ δ ι α. Λίβερπουλ, 1915, ὁ Κύκλωπας (μετάφραση πεζορρυθμικὴ μετὰ κάποια διασκευή). *Γεώργ. Τσοκοπούλου* : Κύκλωπ. Ἀθήναι, 1911. (σὲ 15 σύλλαβους, σμιχτή, στὴ βιβλιοθήκῃ Φέξη).

Περὶ περισσότερας πληροφορίας βιβλιογραφικὰς καὶ ἄλλας γιὰ τὸν Κύκλωπα, καθὼς καὶ γιὰ ὅλα τὰ ἔργα τοῦ Εὐριπίδη, θὰ ποῦμε στὸν Α' τόμο τῶν δραμάτων τοῦ Εὐριπίδη. Πρὸς καὶ Εἰσαγωγή μου στὸ ἀρχαῖο δράμα, σελ. 55—71, ὅπου κάνουμε λόγον γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὰ ἔργα τοῦ Εὐριπίδη.

